

37. Országos Tudományos Diákköri Konferencia
Had- és Rendészettudományi Szekció
Budapest, 2025. április 22-24.
Nemzeti Közsolgálati Egyetem
Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar

Szaúd-Arábia és a soft power

Jelige: *Allison*

Pályamunka lezárásának időpontja: 2024.06.

2025.

Tartalomjegyzék

I. Bevezetés	3
II. A soft power fogalma és felértékelődése a nemzetközi kapcsolatokban	5
A soft power fogalma	5
A soft power felértékelődése a 21. században	6
A soft power és a hard power kapcsolata	7
A soft power mérése	8
III. Soft power a Közel-Keleten	10
A Közel-Kelet jelentősége	10
Törökország	11
Irán	11
Perzsa-öböl menti államok	12
IV. A szaúdi soft power forrásai és korlátai	15
Földrajzi adottságai, globális energiapiacra betöltött szerepe	15
Iszlám és arab világban betöltött szerepe	16
Nemzetközi tevékenysége	16
Soft power szempontjából jelentős belső tényezők	18
Soft power korlátozó tényezők	20
V. Szaúd-Arábiát érintő kihívások és az ország soft power stratégiája	22
Szaúd-Arábiát érintő aktuális kihívások	22
Vision 2030	24
Turizmus	25
Kulturális kezdeményezések	27
Sport	28
Nők helyzete	29
Vallás	30
Külpolitikai törekvések	31
VI. A soft power alkalmazásának lehetősége és kihívásai Szaúd-Arábia céljainak megvalósításában	33
VII. Összegzés	36
Felhasznált irodalom	38

I. Bevezetés

Szaúd-Arábia kiemelkedő nemzetközi jelentőséggel bíró állam. Olajkészletei révén hatalmas befolyással rendelkezik a globális energiapiacra, emellett a „két szent mecset földjeként” központi szerepet tölt be az iszlám világban. Továbbá különlegessé teszi Szaúd-Arábiát gazdasági, politikai és társadalmi struktúrája, amely jelentősen különbözik nemcsak a nyugati országoktól, de az arab államoktól is. Az ország gazdasága sajátosan fejlődött, a hatalmas olajkészletek miatt inkább elosztó, mint termelő gazdaság alakult ki. Emellett Szaúd-Arábia rendkívül konzervatív társadalmi és politikai rendszerrel rendelkezik, az iszlám törvények az ország alapításától kezdve meghatározzák az emberek mindennapi életét és az állam irányítását.

Szaúd-Arábia jelenleg jelentős gazdasági és társadalmi átalakuláson megy keresztül, amely ellentmondásos helyzetet teremt a gazdasági modernizáció és a hagyományos értékek között. Az olajalapú gazdaság diverzifikációjának és fenntarthatóságának megteremtése nagy mértékben az ország soft power stratégiájának sikerességétől függ. Úgy gondolom, hogy Szaúd-Arábia példáján keresztül a soft power jelentősége sajátos kontextusban mutatható be, mivel az ország hosszú ideig elsősorban a gazdasági erőforrásokon alapuló hatalom és a vallási konzervativizmus képviselőjeként szerepelt a nemzetközi színtéren. Azonban az utóbbi évek modernizációs törekvései megmutatták, hogy a soft power olyan jelentőséggel bír, ami miatt egy korábban zárt, konzervatív ország is a nyitás és a liberális normák felé történő elmozdulás mellett dönthet.

Dolgozatomban arra a kérdésre szeretnék rávilágítani, hogy Szaúd-Arábia miként törekszik gazdaságának diverzifikálására a soft power alkalmazásával, illetve, hogy mennyiben sikeres az ország soft power stratégiája és az milyen problémákat generál.

A dolgozatot öt fő fejezetre tagolható. Az első fejezetben a soft power fogalmát ismertetem, majd bemutatom, hogy milyen körülmények vezettek a soft power felértékelődéséhez a 21. században. Ezt követően a soft és a hard power közti kapcsolatot, majd a soft power mérhetőségét vizsgálom meg. A második fejezetben a tágabb földrajzi kontextusba helyezés szándékával összefoglalom a Közel-Kelet főbb fejlődési jellegzetességeit. Ezt követően bemutatom a térségben elsődleges szerepet játszó államot a soft power szempontjából, majd a Perzsa-öböl menti monarchiák soft power stratégiáinak közös elemeivel és különbségeivel foglalkozom. A harmadik fejezetben bemutatom, hogy Szaúd-Arábia a soft

power szempontjából milyen erőforrásokkal rendelkezik, továbbá, hogy milyen tényezők akadályozzák a szaúdi soft power növekedését. A negyedik fejezetben rátérek a Szaúd-Arábiát aktuálisan érintő kihívásokra, illetve arra, hogy az állam soft power stratégiája milyen szerepet játszik ezek kezelésében. Az ötödik fejezetben megvizsgálom, hogy mennyiben érték el a céljukat a soft power növelésére irányuló törekvések, illetve, hogy ezeket a törekvéseket milyen belső és külső körülmények hátráltatják. Végül levonom a következtetéseket arra vonatkozólag, hogy egyrészt Szaúd-Arábia soft power stratégiája mennyiben járult hozzá az ország céljainak megvalósításához, másrészt pedig milyen problémákat generált.

A téma feldolgozása a rendelkezésre álló szakirodalomból bizonyos nehézségekkel járt, kevés olyan elemzést találtam, amely hitelesen és átfogóan mutatja be az ország politikai, gazdasági és kulturális folyamatait.

Szaúd-Arábia csak néhány éve kezdte alkalmazni a jelenlegi soft power stratégiáját, az ennél régebbi elemzések jelentős mértékben aktualitásukat veszítették, ezek a források leginkább a történelmi összefüggések megértésében bizonyultak hasznosnak. Emellett fontos megjegyezni, hogy a szaúdi soft power stratégiáját érintő kutatások és elemzések sok esetben kizárólag pozitív oldalról közelítik meg a vizsgált témát. Szaúd-Arábia jelentős erőforrásokat fordít saját imázsának építésére a külvilág felé, illetve kiterjedt befolyással rendelkezik az arab média területén. Ezek a tényezők befolyásolhatják az elemzők állásfoglalását, így a kritikát mellőző írásokat igyekeztem fenntartásokkal kezelni.

Dolgozatom elkészítése során elsősorban angol nyelvű forrásokat használtam fel, többek között diplomáciai szakértők elemzéseit, Szaúd-Arábia saját médiaorgánumainak jelentéseit és különböző intézmények által készített kutatásokat. Magyar nyelvű forrásokat elsősorban a soft power témájával, illetve más közel-keleti államok soft power stratégiáival kapcsolatban találtam.

II. A soft power fogalma és felértékelődése a nemzetközi kapcsolatokban

A soft power fogalma

A soft power, vagyis a puha hatalom fogalma az utóbbi évtizedekben kiemelt figyelmet kapott a nemzetközi kapcsolatok és a politika területén. A gazdasági és katonai erőn alapuló hard power kényszerítés vagy erőszak alkalmazásának képességét jelenti, ezzel ellentétben a puha hatalommal bíró állam meggyőzéssel és saját értékeinek vonzóvá tételével bírja rá a másik felet az önkéntes együttműködésre.¹

Az elnevezés Joseph Nye harvardi professzortól származik, aki az 1990-ben használta a soft power kifejezést a nem hagyományos hatalmi eszközökön alapuló erő megnevezésére. Ugyan a puha hatalom fogalma viszonylag új, használata azonban több évszázados múlttal rendelkezik és számos kultúrában jellemző.²

Nye megfogalmazásában egy ország puha hatalma három forrásból származhat. Az első a kultúrája, amennyiben az vonzó mások számára. A másodikat a politikai értékei alkotják, abban az esetben, ha ezekkel azonosan cselekszik bel- és külföldön. A harmadik forrás a külpolitikája, ha az nemzetközi megítélés szerint erkölcsi tekintéllyel rendelkezik és legitim.³ Amikor egy kultúrában olyan értékek és gyakorlatok jelennek meg, amelyekkel a nemzetközi társadalom széles rétege képes azonosulni, az növeli az adott ország soft powerét. Bizonyos politikai értékek képviselője szintén vonzóbbá tehet egy országot. Ha a kormányzati intézmények működése átlátható és egyenlőséget biztosít az állampolgárai számára, az kedvezően hat az állam megítélésére globálisan.⁴

Gyakori minden nem katonai erőt a soft power részeként azonosítani, amely a puha hatalom gyakorlását etikusabb alternatívának mutathatja. Ez az elképzelés azonban nem számol azzal, hogy a soft power eszközei is alkalmasak önkényuralmi rendszerek kiépítésére és erőszak igazolására, ahogyan azt Hitler, Mao vagy Sztálin példája is mutatja.

¹ Nye (2004) 6. oldal

² McClory (2015) 8. oldal

³ Nye (2004) 35. oldal

⁴ Nye (2004) 35-45. oldal

A soft power felértékelődése a 21. században

A soft power felértékelődése a 21. században több tényezőre vezethető vissza, amelyek a modern világ változó dinamikáihoz és kihívásaihoz kapcsolódnak. Az elmúlt két évtizedben a globalizáció, az új kommunikációs rendszerek megjelenése lehetőséget teremtett az információ gyors áramlásra, ezáltal megnövekedett a jelentősége annak, hogy az államok formálják a róluk kialakult képet online aktivitásuk által. A technológiai fejlődésnek és az internethasználat széleskörűvé válásának köszönhetően globális közönség érhető el online platformokon. Mára a világ népességének csaknem fele használ internetet, az aktív közösségi média fiókok száma elérte a 2 milliárdot.⁵ A információk gyors és széleskörű hozzáférhetőségének következtében a propaganda a 20. században alkalmazott formájában ma már nem működőképes.

A klasszikus diplomácia eszköztára önmagában nem elegendő a 21. század kihívásainak kezelésére. A nemzetközi kapcsolatok szereplőinek száma jelentősen megnövekedett, az államok dominanciáján alapuló rendszer megszűnt a nem állami szereplők felértékelődésével.⁶ A multinacionális vállalatok száma és jelentősége is egyre növekszik. A globális gazdasági integráció és a nemzetközi kereskedelem liberalizációja hozzájárultak ahhoz, hogy mára a vállalatok nagyobb befolyással rendelkeznek a nemzetközi kapcsolatok és a kereskedelempolitika területén, mint valaha.⁷ A multinacionális vállalatok mellett több, mint 300 globális és regionális szervezet, 25 000 nemzetközi és 5000 egy országon belül működő nem-kormányzati szervezet törekszik a nemzetközi rend befolyásolására.⁸

A nemzetközi rend multipolárisává válása mellett jelentős tényező a világ népességének tömeges urbanizálódása is. A történelem során először az emberek többsége városokban él, és számuk folyamatosan növekszik. A globális urbanizáció hatására többeket érnek el politikai mozgalmak, egyszerűbbé válik az információátadás, emellett a városok maguk is jelentősebb szerephez jutnak nemzetközi szinten.⁹

A felsorolt változások következtében a hatékony külpolitika kidolgozása és végrehajtása egyre összetettebb feladattá válik. Az államoknak alkalmazkodniuk kell a megváltozott viszonyokhoz, mivel az államközi diplomácia szerepének csökkenésével a külpolitikai célok megvalósítása egyre nagyobb mértékben különböző komplex, folyton változó hálózatokon

⁵ McClory (2015) 12. oldal

⁶ Szörényi (2010) 137. oldal

⁷ Rönesans (2023)

⁸ Eilstrup-Sangiovanni (2020) 339–370. oldal

⁹ Swiney (2020) 227-231. oldal

keresztül történik. Egy állam versenyképessége nagymértékben függ attól, hogy mennyire képes lépést tartani a nemzetközi kapcsolatok alakulásával.¹⁰

Az soft power elnevezést Nye a hidegháborút követően alkotta meg a bipoláris világrend felbomlása után kialakuló helyzet magyarázatára. Az Egyesült Államok ebben az időszakban lényegesen kevesebb katonai erővel rendelkezett, mint a második világháborút követően, mégis olyan hatalommal bírt, amely lehetővé tette, hogy betöltse az unipoláris világrend nagyhatalmának szerepét. Az USA által képviselt liberalizmus egyedülálló vonzerővel rendelkezett világszerte. A politikai szabadság, a szabad versenyre épülő gazdaság és az olyan alapvető értékek, mint az emberi jogok adták az Egyesült Államok puha hatalmának alapját. Az 1980-as és 2010-es évek között a világon a demokráciák száma másfélszeresére nőtt, a piacgazdaságoké 40-ről több, mint 100-ra emelkedett, a változásokban pedig az USA vonzereje fontos szerepet játszott.¹¹

A soft power és a hard power kapcsolata

A puha hatalom felértékelődésének ellenére a hard power ma is meghatározó az államközi viszonyokban. A neorealizmus elmélete szerint az anarchikus nemzetközi rendben az egyes államok fennmaradása annak függvénye, hogy kellő hatalommal rendelkeznek-e ahhoz, hogy megvédjék magukat potenciális ellenségeikkel szemben. A hierarchia nélküli rendben a konfliktusok elkerülhetetlenek, a háborúk kimenetele pedig nagymértékben az egyes országok gazdasági és katonai erejétől függ.¹² A neorealizmus elméletét elsőként Kenneth Waltz fogalmazta meg 1979-ben. Írása ideológiai eltávolodást jelentett a korábbi klasszikus realizmustól, amely az emberi természetre vezette vissza az államközi konfliktusok kialakulását.¹³

A soft power ugyan nem a hatalom egyetlen vagy legnagyobb jelentőséggel bíró formája, azonban szerepét hiba lenne alábecsülni. A hard power önmagában nem garantálja a fennmaradást. A Szovjetunió az 1970-es években szövetségi költségvetésének 40-60%-át haderejének fokozására költötte, GDP tekintetében a hidegháború közel teljes időszaka alatt a

¹⁰ McClory (2015) 15.oldal

¹¹ Li (2018)

¹² Szűcs (2011) 8-10.oldal

¹³ Bell (2017)

világ második legnagyobb gazdaságának számított, a hatalmas hard power önmagában mégsem volt képes az ország felbomlását megakadályozni.¹⁴

Napjainkban a kemény hatalomra való kizárólagos támaszkodás leginkább védekezés esetén hatékony, támadáskor ellenreakciókat válthat ki. A modern háborúk rendkívül költségesek, hatalmas gazdasági terheket rónak a résztvevő országokra, emellett a támadó fél nemzetközi elszigetelődését és belpolitikai instabilitást eredményezhetnek.

A soft powernek is vannak azonban korlátai, alkalmazása időigényes, nehezebben kontrollálható és költséges. Emellett soft power csak a hard power kiegészítéseként létezhet, gazdasági erő által biztosított háttér nélkül nem rendelkezhet egy állam vonzerővel. Ha az Egyesült Államok elvesztette volna a világ gazdaságban betöltött szerepét a hidegháborút követően, akkor nem tudott volna más államokat sikerrel arra ösztönözni, hogy a liberális eszméket és intézményeket az USA mintájára átvegyék.¹⁵ Szintén a soft power és a hard power szoros összefüggését példázza Kína gyors gazdasági fejlődése, ami önmagában növelte az ország vonzerejét és más államokat kínai kereskedelmi kapcsolataik fejlesztésére motivált.¹⁶

A soft power kontrollálásának nehézsége szintén problémát jelenthet, az interneten gyorsan képesek terjedni egyes államok érdekeivel ellentétes üzenetek is. Ennek megfékezésére egyes liberális államok is a szólásszabadság korlátozásával és a közösségi média cenzúrázásához folyamodnak, ezáltal azonban a hitelességüket veszélyeztetik.¹⁷

A soft power és a hard power eszközeinek együttes használatát jelenti a smart power, amely a hatalomgyakorlás leghatékonyabb módja. A fogalmat Joseph Nye használta elsőként az Egyesült Államok külpolitikai gyakorlatának kapcsán 2003-ban. A smart power olyan megközelítést jelent, amelyben lényeges a katonai erő, de emellett fontos szerepet töltenek be az együttműködés különböző formái, amelyek kiterjesztik a befolyást és megalapozzák a hard power alkalmazásának legitimitását.¹⁸

A soft power mérése

A soft power összetettsége és szubjektív tényezői miatt nehezen mérhető, nincs egységesen elfogadott módszer a számszerűsítésére. A soft power mérése inkább egy komplex

¹⁴ Asatryan, Kopalyan (2023)

¹⁵ Li (2018)

¹⁶ Mezei (2022)

¹⁷ Li (2018)

¹⁸ Nye (2009) 160-163. oldal

és sokoldalú elemzés eredménye, amely magában foglalja a kultúra, az értékek, a politika, a diplomácia és egyéb szempontok vizsgálatát.¹⁹

A soft power mérésének létezik konvencionális és nem konvencionális módja. Az előbbi olyan tényezők figyelembevételét jelenti, mint a kultúra, az oktatás, a látogatók és a munkaerő nemzetközi cseréje. A nem szokványos mérés a digitális tartalmak keletkezését, kapcsolódását és az ezek által kifejtett hatást összesíti. A puha hatalom számszerűsítése során általában egy állam kifelé irányuló tevékenységére helyeződik a hangsúly, azonban nagy a jelentősége annak, hogy a kifejtett tevékenység mennyiben képes kiváltani a kívánt hatást. Ha a filmeket soft power eszközöknek tekintjük, akkor a megjelent filmek száma mellett azt is érdemes figyelembe venni, hogy ezek hány nézőhöz jutottak el.²⁰

A soft power mérésének számos különböző konvencionális megközelítése létezik, többek között a Jonathan McClory által kidolgozott éves index, amely olyan szempontok összesítésével rangsorolja a vizsgált országokat, mint a például a diplomáciai infrastruktúra, a kormányzat minősége vagy a kulturális tevékenység. A RAND Corporation 2005-ben a nem állami szereplők, például a vállalatok és a segélyszervezetek nemzetközi tevékenységét helyezte a vizsgálatának középpontjába. Ezeknek a méréseknek az eredményei azonban nem pontosak, mivel az adatok gyakran nehezen hozzáférhetőek, illetve csak a kifelé irányuló soft power tevékenységre fókuszálnak. Emellett fontos különbséget tenni az egyes tevékenységek között aszerint, hogy rövid vagy hosszú távon növelik-e az adott állam befolyását. Eltérő mértékű haszonnal jár egy ország számára az, ha turistákat képes vonzani és az, ha magasan képzett munkaerő települ be az országba. Árnyaltabb képet adhat a puha hatalomról a nem konvencionális megközelítés, amely egyelőre nehezen összesíthető, digitális adatokkal egészíti ki a konvencionális mérések eredményeit.²¹

¹⁹ The Soft Power 30 (2023)

²⁰ Wu (2018)

²¹ Wu (2018)

III. Soft power a Közel-Keleten

A Közel-Kelet jelentősége

A Közel-Kelet nem földrajzi fogalom, hanem elsősorban politikai-történelmi jellegű, ebből adódóan több különböző meghatározása létezik. A jelenleg leggyakrabban használt értelmezés szerint Nyugat-Ázsia és Észak Afrika arab államai tekinthetők a térség részeinek, valamint nem arab államok, mint Törökország, Izrael és Irán. Ez a terület földrajzi, történelmi és kulturális szempontból egyaránt rendkívül változatos, ebből adódóan vitatható, hogy egységes régiónak tekinthető-e. A különbségek mellett azonban számos politikai, gazdasági és kulturális jellemző is összeköti a térség államait, amelyek mentén kezelhetők koherens „alrendszerként” a nemzetközi rendszerben.²²

A Közel-Kelet mai államhatárainak jelentős része az Oszmán Birodalom I. világháborút követő felosztásakor alakult ki. A határok meghatározásakor a brit és a francia érdekek érvényesültek elsősorban, az etnikai és vallási hovatartozás szempontjai másodlagosak voltak, amelynek következtében törékeny nemzeti identitással rendelkező államok jöttek létre. Az egyes államokra jellemző instabilitás, az önálló állammal nem rendelkező nemzetek (palesztinok, kurdok) jelentősége, valamint a nem működő államok léte indokolja a nem állami (etnikai, törzsi, szektáriánus) és transznacionális (pán-arab, pán-izlám) identitások, mint csoportképző jellemzők figyelembevételét. Jelenleg fokozódó fragmentáció, identitásválság jellemző a térségben, párhuzamosan növekszik a magukat elsődlegesen muszlimként azonosítók száma, valamint a nem-állami identitások szerepének erősödése.²³

A 20. században a szénhidrogén készletek felfedezése jelentősen növelte a régió jelentőségét globálisan. A második világháborút követően megnövekedett az olaj iránti kereslet a világpiacon, ami lehetőséget teremtett a gazdasági fejlődésre az olajkészletekben bővelkedő államok számára. Kuvait, Irán, Irak és Szaúd-Arábia elsőként mentek keresztül az olajnak köszönhető társadalmi átalakuláson és infrastrukturális fejlődésen.²⁴ A kőolaj geostratégiai szerepe hatalmas, világszinten befolyással ruházta fel a jelentős készletekkel rendelkező államokat, ahogyan azt az 1973-as olajembargó és azt követő világgazdasági válság megmutatta. A közel-keleti kőolajhoz való hozzáférés biztosítása többek között az Egyesült Államok külpolitikai prioritásainak egyike.

²² Kiss (2014) 1-2. oldal

²³ Rostoványi (2021) 86. oldal

²⁴ Watts (2017)

A Közel-Keleten nincs olyan állam, amely egyértelműen betöltené a régió belüli vezető szerepet, regionális középhatalmi ambíciókkal azonban több ország is rendelkezik a térségben. Törökország, Irán és Szaúd-Arábia egymással rivalizálva törekednek a domináns szerep betöltésére, elegendő befolyással rendelkeznek ahhoz, hogy aktívan alakítsák a régióban zajló eseményeket. Izrael szintén elsődleges résztvevője a térség eseményeinek, de a három muszlim többségű országgal ellentétben nem törekszik a kizárólag arab vagy muszlim érdekeket érintő folyamatok alakítására. Másodlagos szereplőknek tekinthetők az utóbbi négy államnál kevesebb hatalommal rendelkező, mérsékelt befolyással bíró államok, az Egyesült Arab Emírségek, Katar és Egyiptom.²⁵

Törökország

A Közel-Keleten az elmúlt évtizedekben hard power és soft power tekintetében számos változás zajlott le. Törökország külpolitikai tevékenységének középpontjában a hidegháborút követően a hard power alkalmazása állt, majd a 2000-es évektől kezdődően az ország kivételes befolyást épített ki a Közel-Keleten, gazdasági, politikai és kulturális kapcsolatai révén esélyt szerzett arra, hogy regionális vezető hatalommá váljon. 2013-ig Törökország jelentős eredményeket ért el a vonzerő által, amihez nagy mértékben a mérsékelt, demokratikus iszlám népszerűsége által jutott. Azonban a szólásszabadság korlátozása, a média cenzúrája és az ellenzék elleni fellépés visszavetette Törökország puha hatalmi képességét, különösen a nyugati közönség vonatkozásában. Az elmúlt években Törökország jelentős erőfeszítéseket tett a soft power növelésére, többek között humanitárius segítségnyújtás és infrastrukturális beruházások által Afrikában.²⁶

Irán

Irán a regionális konfliktusokban való szerepvállalása azt a benyomást keltheti, hogy az ország elsősorban a hard powerre támaszkodik, de az ország felemelkedésében a soft power fontos szerepet játszott. Irán háromezer éves történeleme és kultúrája megalapozott egyfajta „felsőbbrendűség-tudatot”, illetve az iráni identitás alapját, a perzsa nacionalizmust. Az iráni identitás másik fontos eleme a síita iszlám. Az 1979-es iráni iszlám forradalmat követően kezdte el az ország saját iszlám értelmezését terjeszteni, amely nem korlátozódik a síita vallásúakra, hanem össz-izlám jellegű. Emellett a síita szervezetek és milíciák támogatása az iráni érdekek

²⁵ Rostoványi (2021) 87. oldal

²⁶ Çevik (2019)

érvényesítésének egyik legfőbb eszköze, Irán a helyi kliensek hálózatán keresztül, közvetetten vesz részt a regionális konfliktusokban. Az ország USA ellenes retorikája jelentősen felértékelte Iránt a térségben az USA 2003-as iraki invázióját követően.²⁷

Perzsa-öböl menti államok

A Perzsa-öböl menti monarchiák soft power tekintetében a Közel-Keleten kiemelkedő jelentőségűvé váltak az elmúlt évtizedek során. A hard power felől a soft power irányába történő elmozdulást elsősorban a gazdaság diverzifikálásának szándéka, az uralkodó elit hatalmának megerősítése és a világ gazdasági nagyhatalmaival való kapcsolatkeresés motiválja. A GCC (Öböl-menti Együttműködési Tanács) hat tagállama (Katar, Bahrein, Kuvait, Egyesült Arab Emírségek, Szaúd-Arábia és Omán) olajvagyonát és globális geopolitikai jelentőségét használva törekszik befolyásának növelésre. Az Arab-félsziget földrajzi elhelyezkedése hozzáférést biztosít a fontos kereskedelmi útvonalakhoz, mint a Hormuzi-szoros vagy a Vörös-tenger, amelyen keresztül a Szezei-csatorna forgalma áthalad.²⁸

Az Öböl-menti államok elsősorban különböző költséges, nemzetközi orientációjú tevékenységek által növelik puha hatalmi képességeiket. Ezek közé sorolható többek között a különböző sportesemények, művészeti fesztiválok, humanitárius konferenciák rendezése, a nemzetközi segélyezés, illetve a különböző kulturális és tudományos intézmények támogatása. Emellett a GCC államai bőséges erőforrásokkal rendelkeznek ahhoz, hogy az új politikai irányt infrastrukturális beruházásokkal kísérjék, amelyek az állami stratégiák sikerességét hivatottak látványosan bizonyítani.²⁹

A légitársaságok szintén fontos szerepet játszottak a Perzsa-öböl menti monarchiák nemzetközi megítélésének formálásában. Katarban a Qatar Airways, Dubajban az Emirates és Abu-Dzabiban az Etihad kiterjedt hálózattal rendelkező és magas színvonalú szolgáltatást nyújtó légitársaságok, amelyek jelentős mértékben hozzájárultak ahhoz, hogy az utazók a luxussal azonosítják ezeket az országokat. Ezzel szemben a szaúd-arábiai Saudia utasait elsősorban a mekkai zarándokok jelentik, így nem ér el olyan széles rétegeket, mint az évente utasok százmillióit szállító nagy Öböl-menti légitársaságok. Szaúd-Arábia a légi közlekedés iránti fokozódó igény kielégítésére 2023-ban létrehozta Riyadh Airt, amely új, nagyobb

²⁷ Golkar (2023)

²⁸ Scalmandre (2023)

²⁹ Ulrichsen (2010)

hatékonyaságú repülőket használatával igyekszik felvenni a versenyt a GCC-n belüli versenytársaival.³⁰

A nagyobb fokú nemzetközi láthatóság ugyanakkor arra is felhívja a figyelmet, hogy a Perzsa-öböl menti monarchiák emberi jogi és politikai gyakorlata nem felel meg a nyugati elvárásoknak. Katar a 2022-ben megrendezett labdarúgó világbajnokság kapcsán kapott nemzetközi figyelmet, azonban az esemény nem csak pozitívan hatott az ország megítélésére, a külföldi munkavállalókkal szembeni bánásmód rávilágított a Katarban zajló emberijog-sértésekre is.³¹

Ennek ellensúlyozására a leginkább látványos projektek a liberális normák figyelembevételét hirdelve valósulnak meg, nyugati szakemberek bevonásával, a környezettudatos megvalósítás szem előtt tartását reklámozva. Állami szinten azonban ezek a beruházások gyakran negatív reakciókat váltanak ki, az állampolgárok veszélyeztetve érzik a nemzeti és kulturális identitásukat, illetve sérelmezik a hazai szakemberek alkalmazásának mellőzését. Katar esetében a nyugati oktatást bevezető Qatar Foundationt érte kritika a helyi médiában, annak ellenére, hogy a véleménynyilvánítás szabadsága korlátozott az országban és a kormányzati döntések bírálata nem jellemző.

A GCC tagjainak soft power stratégiája látványosan különbözik más közel-keleti államokétól abban tekintetben, hogy feltűnően figyelmen kívül hagyja a belföldi állampolgárok preferenciáit. A Perzsa-öböl menti államok társadalmilag és gazdaságilag hirtelen átalakuláson mentek keresztül, néhány évtizeddel ezelőtt még a társadalom széles rétege számára ismeretlen volt a modern oktatás, média és fogyasztás, amely megmagyarázza a félelmet a nemzeti identitást fenyegető változástól. A projektek egyelőre azonban társadalmi támogatottság nélkül is véghezvihetőek, mivel a politikai hatalom és a vagyon jelentős része az uralkodó elit kezében összpontosul.³²

Amellett, hogy a Perzsa-öböl menti államok csupán néhány évtizede születtek, szintén bizonytalanná teszi a nemzeti identitást, hogy lakosaik jelentős része nem az Arab-félszigetről származik. A térség lakóit a gyarmatosítás, a kereskedelem és a rabszolgaság révén számos kapcsolat fűzi az Indiai-óceán, Afrika és a Közel-Kelet több pontjához, ennek ellenére a hivatalos narratíva szerint ezek az országok kizárólag arab, beduin, illetve törzsi múlttal

³⁰ Jolly (2023)

³¹ Moravec (2022)

³² Hertog (2017) 7-22. oldal

rendelkeznek. A közös történelem megteremtésében fontos szerepet játszanak a nemzeti múzeumok, amelyek az állam által irányított nemzetépítés központi eszközei.³³

Az Egyesült Arab Emírségek, Katar és Szaúd-Arábia soft power stratégiái sok egyezést mutatnak és hiányosságaik is számos esetben hasonlóak. A hasonlóságok ellenére azonban az Egyesült Arab Emírségek sikeressége az országimázs építés területén kiemelkedő a térségben, az ország sok tekintetben mintaként szolgált más Öböl-menti monarchiák, így Szaúd-Arábia számára is. Az Egyesült Arab Emírségek már az '80-as években hozzákezdett ahhoz, hogy formálja nemzetközi megítélését, mára pedig Abu-Dzabit és Dubajt széles körben a sikeres gazdasággal, az élénk kulturális élettel és a térségben liberálisnak számító szociális normákkal azonosítják. Katar már a '90-es években törekedett soft powerének növelésére, azonban máig nem sikerült olyan egyedi országimázst kiépítenie, amellyel kitűnhetne a térség más államai közül. Az Öböl-menti monarchiák számára jelentős kihívást jelent, hogy hasonló soft power stratégiák alkalmazása során sikeresen közvetítsék, hogy mi teszi az egyes országokat egyedivé. Az Egyesült Arab Emírségek elsőként teremtette meg a gazdag sivatagi ország imázsát, amely hátrányt jelent vetélytársai számára, akik magukról ugyanezt a képet igyekeznek közvetíteni.³⁴ Szaúd-Arábia a térség más államaihoz képest több évtizednyi késéssel kapcsolódott be aktívan az országimázs építésbe, és kétséges, hogy az infrastrukturális beruházásokon és a társadalmi liberalizáción keresztül fel tudja-e venni a versenyt az Egyesült Arab Emírségekkel. Emellett viszont Szaúd-Arábia az iszlám világ központjaként olyan kulturális örökséggel rendelkezik, amely a világon egyedülállónak teszi az országot és megalapozhatja a népszerűségét, mint turisztikai célpont.

Összességében a GCC tagjainak képessége, hogy soft power alkalmazzanak folyamatosan növekedett az ezredforduló óta. A térség kereskedelmi jelentősége, gazdag erőforrások és a globális nagyhatalmaktól való viszonylagos függetlenség lehetőséget biztosít a tagállamoknak arra, hogy hard power taktikák alkalmazása nélkül is képesek legyenek érdekeik védelmére nemzetközileg. Az Öböl-menti államok fejlődése soft power szempontjából nem elhanyagolható, valószínű, hogy a GCC piacaihoz és erőforrásaihoz való hozzáférés iránti igény a jövőben fokozódni fog, javítva a tagállamok pozícióit a világ vezető hatalmaival folytatott tárgyalásaik során.³⁵

³³ Akinci (2020)

³⁴ Bloom Consulting (2023)

³⁵ Scalmandre (2023)

IV. A szaúdi soft power forrásai és korlátai

A soft power forrásai vagy erőforrásai alatt olyan tényezők érthetők, amelyek meghatározzák annak mértékét. Joseph Nye három forrást határozott meg, ahonnan egy ország puha hatalma alapvetően származhat: kultúra, értékek és külpolitika.³⁶ Elkülöníthetők az egyes források aszerint, hogy azok az állam belföldi vagy nemzetközi szerepe és tevékenysége révén keletkeznek.³⁷

Elmondható Szaúd-Arábiáról, hogy államok több csoportján belül központi pozíciót tölt be. Globálisan szénhidrogén készleteinek köszönhetően jelentős befolyással rendelkezik, illetve kiemelt szerepe van az arab és iszlám világban, illetve a Közel-Keleten belül egyaránt.³⁸

Földrajzi adottságai, globális energiapiacra betöltött szerepe

Elsőként Szaúd-Arábia soft power forrásának tekinthető az ország geopolitikai helyzete. Az ország három kontinens találkozásánál fekszik, hét arab állammal határos. Népsűrűsége alacsony, területe viszont az Arab-félsziget 80%-át magában foglalja.³⁹ A régióban a leghosszabb partvonallal rendelkező állam, határos a Vörös-tengerrel és a Perzsa-öböllel, az itt áthaladó hajózási útvonalak jelentős része szaúdi ellenőrzés alatt áll. Emellett a hajózás gazdasági szerepe jelentős, az ország árukereskedelmének 90%-a vízi útvonalakon zajlik.⁴⁰ Továbbá Szaúd-Arábia a Közel-Keleten a legtöbb kőolajat kitermelő állam, világszinten az Egyesült Államok után a második helyen áll.⁴¹ Az ország nemzeti olajvállalata, az Aramco kifejezetten olcsón képes olajat kitermelni és szállítani, de nem az alacsony termelési költségek és a hatalmas olajkészletek határozzák meg leginkább Szaúd-Arábia globális energiapiacra betöltött központi szerepét. Az ország geopolitikai befolyása elsősorban abból adódik, hogy az Aramco jelentős tartalék termelési kapacitással rendelkezik, ezáltal rövid időn belül képes nagymértékben fokozni a kitermelt kőolaj mennyiségét. A kőolaj világpiaci árának ingadozásai más energiahordozók használata felé terelhetik a fogyasztókat, azonban Szaúd-Arábia a kínálat növelésével képes tompítani az áringadozásokat. A kihasználatlan termelési kapacitás fenntartása költséges az ország számára, azonban Szaúd-Arábia a hosszútávú, kiegyensúlyozott

³⁶ Nye (2004) 35. oldal

³⁷ Gallarotti (2013) 4. oldal

³⁸ Gallarotti (2013) 8. oldal

³⁹ Gallarotti (2013) 6. oldal

⁴⁰ Team Rasmal (2023)

⁴¹ Worldometer (2024)

gazdasági növekedésben érdekelt, amelynek egyelőre a feltétele, hogy a kőolaj iránti kereslet ne csökkenjen.⁴²

Islám és arab világban betöltött szerepe

Szaúd-Arábiát a „két szent mecset földjének” szokták nevezni, mivel az ország területén található az iszlám két szent helye, Mekka és Medina. Az iszlám legfontosabb parancsolatai közé tartozik a napi ötszöri imádság Mekka irányába fordulva, illetve a zarándoklat a mekkai szent mecsethez, amelyet évente közel 2,5 millió muszlim látogat meg. A szénhidrogén készletek felfedezése előtt a mekkai zarándokok által generált bevétel jelentette a gazdaság alapját. A „két szent mecset őrzője” (Hadim al-Haramajn al-Sarifajn) címet a szaúdi uralkodók 1986 óta használják, korábban Hidzsáz tartomány muszlim vezetői viselték ezt a tisztséget.⁴³ A cím birtokosa kiemelt szereppel rendelkezik az iszlám világban belül, a legbefolyásosabb muszlimokat rangsoroló The Muslim 500 2024-es listáján a jelenlegi Őrző, Szalman bin Abdulaziz al-Szaúd a második helyen áll.⁴⁴

Mekka már az iszlám vallás elterjedését megelőzően kiemelt szerepet töltött be. Az Arab-félsziget minden pontjáról érkeztek a városba zarándokok a szentélyként tisztelt Kábához, emellett Mekkában került sor évente az iszlám előtti arab világ egyik legnagyobb vásárára, amely fontos találkozóhely volt a térség lakói számára. Mekka a kultúra központjává vált, az arab költészet innen terjedve járult hozzá az arab identitás megteremtéséhez. Továbbá az Arab-félsziget az arab nyelv kialakulásának helye, amely szintén erősíti Szaúd-Arábia központi pozícióját az arab világban.⁴⁵

Nemzetközi tevékenysége

A külpolitika, mint „soft power” forrás tekintetében elsődleges a multilaterális együttműködés iránti elhivatottság, a regionális és a globális problémák megoldásában a nemzetközi összefogás képessége.⁴⁶ Szaúd-Arábia a 20. század második felétől elköteleződést mutatott a multilaterális együttműködés iránt, a második világháborút követően több regionális és globális szervezethez csatlakozott. Az ENSZ alapító tagjai között volt 1945-ben⁴⁷, a következő évtizedekben az IMF-hez, a Világbankhoz, 2005-ben pedig a WTO-hoz

⁴² Rundell (2020) 312. oldal

⁴³ Gallarotti (2013) 8. oldal

⁴⁴ The Muslim 500 (2024)

⁴⁵ Ismaik (2020)

⁴⁶ Gallarotti (2013) 4. oldal

⁴⁷ United Nations Saudi Arabia

csatlakozott.⁴⁸ Regionálisan részt vett a Kőolaj-exportáló Országok Szervezetének (OPEC), a GCC-nek, az Arab Ligának, a Muszlim Világligának és az Iszlám Együttműködés Szervezetének alapításában.⁴⁹

Szaúd-Arábia 2016-ot megelőzően a hagyományos diplomáciai eszközök alkalmazását részesítette előnyben, a külföldi nyilvánossággal való kommunikáció nem volt elsődleges fontosságú az ország számára. A szaúdi nyilvános diplomáciai törekvések 2016 előtt legfőképpen a Közel-Keletre irányultak és regionális biztonsági érdekeket szolgáltak. A kőolaj kitermelésből származó bevételek lehetővé tették az ország számára, hogy kiterjedt médiahálózatot építsen ki az arab világban, ezáltal széles körben formálhassa a közvéleményt az országot érintő biztonsági fenyegetések elhárításának érdekében. Szaúd-Arábia média jelenléte lassan bővült, 1978-ban létrehozták az Asharq Al-Awsat újságot, 1991-ben pedig a Middle East Broadcasting Group (MBC) első televíziós hálózatát, ami ma is a legnépszerűbb az arab világban. 2003-ban újabb nemzetközi hírtelevízió elindítására került sor. A szintén az MBC-hez tartozó Al Arabiyát pán-arab televíziós hálózatnak szánták, amely nem kizárólag a szaúdi kormány szócsöveként működött volna, hanem az arab államok közti együttműködést volt hivatott előmozdítani. A nyilvános diplomácia és a biztonsági kihívások közötti összefüggést alátámasztja, hogy az MBC az Öböl-háborút követően kezdte meg a működését, az Al Arabiya megalapítására pedig abban az évben került sor, amikor Szaúd-Arábiának a fennállása óta a legjelentősebb belső biztonsági kihívással kellett megbirkóznia az al-Káida ellen folytatott küzdelmek során.⁵⁰

Szaúd-Arábia nemzetközi orientációjú tevékenysége hagyományosan elsősorban az iszlám világra irányult. A szaúdi Iszlám Ügyek Minisztériuma többek között adományokkal és vallási iratok terjesztésével támogatja a muszlimokat, valamint a médián keresztül hozzájárul Szaúd-Arábia iszlám világban betöltött központi szerepének megerősítéséhez. Ez a tevékenység azonban nem szorítja háttérbe a hagyományos diplomáciát, az iszlám világ államaival érdekegyeztetés szempontjából fontosabb szerepet töltenek be olyan nemzetközi szervezetek, mint a Muszlim Világliga és az Iszlám Együttműködés Szervezete.⁵¹

Szaúd-Arábia érdekeinek nemzetközi érvényesítésében a kőolajkészletek és az ország iszlám világban betöltött központi jelentősége mellett a regionális nagyhatalmi pozícióban lévő

⁴⁸ World Trade Organization

⁴⁹ Gallarotti (2013) 8. oldal

⁵⁰ Alyusufi (2023)

⁵¹ Alyusufi (2023)

állammal való együttműködés töltötte be a legfontosabb szerepet.⁵² Az első világháború idején britekkel kötött megállapodás hozzájárult az ország egyesítésének sikeréhez, majd a második világháborút követően az Egyesült Államok egyre meghatározóbb szerepe felváltotta a brit jelenlétet a térségben. Az USA számára Szaúd-Arábia a világgazdaságban és az iszlám világban betöltött pozíciója miatt fontos szövetségessé vált. Szaúd-Arábia támogatta az Egyesült Államok külpolitikai törekvéseit a térségben, cserébe az USA pedig a regionális biztonságot garantálta.

Mára csökkent a USA-val való együttműködés intenzitása. Az Egyesült Államok függése a szaúdi szénhidrogén készletektől mérséklődött, Szaúd-Arábia pedig új szövetségeseikkel, többek között Kínával és Oroszországgal kötött biztonsági és gazdasági megállapodásokat.⁵³

Szaúd-Arábia nemzetközi tevékenységének része a segélyezés, amely hozzájárul az ország soft powerének növekedéséhez. Az ország nemzetközi segélyező tevékenysége 2006-ot megelőzően csak többségében muszlim lakosságú országokra terjedt ki, 2006-ban népeségarányosan a világszinten a legmagasabb összeget költötte segélyekre.⁵⁴ Szaúd-Arábia jelentős támogatója a fejlődő országoknak, a Szaúdi Fejlesztési Alap (Saudi Fund for Development) 1974-es létrehozása óta kedvező feltételek mellett biztosít kölcsönöket a világ legszegényebb országainak.⁵⁵

Soft power szempontjából jelentős belső tényezők

A társadalom egysége és a nép lojalitása fontos alkotóeleme egy ország puha hatalmának. Az állam stabilitása megkönnyíti a nemzetközi együttműködést, külföldi befektetőket és munkavállalókat vonz. A társadalmi kohézió és az erős nemzeti identitás érzete pozitívan hat az ország nemzetközi megítélésére. Ha az emberek erős összetartozást és azonosságtudatot éreznek hazájukkal, nagyobb valószínűséggel járulnak hozzá annak kulturális tevékenységéhez, ezáltal globálisan terjesztik befolyását.

Szaúd-Arábia történelme során a vallás, mint az értékrendet meghatározó soft power erőforrás fontos szerepet játszott az ország megalapításában és a belpolitikai stabilitás megteremtésében.

⁵² Rundell (2020) 287. oldal

⁵³ Chivvis, Miller, Geaghan-Breiner (2023)

⁵⁴ Barton (2006)

⁵⁵ Saudi Fund for Development (2024)

A Szaúd-Arábiával leggyakrabban azonosított vallás az iszlám szunnita ágához tartozó vahhábizmus, amelynek hívei a népesség csupán 20%-át teszik ki, hatása azonban országszerte meghatározó.⁵⁶ A vahhábizmus hívei magukat szalafikként azonosítják, a Mohamed ibn Abd al-Vahháb által alapított vahhábita mozgalom a szalafizmus alegységeként fogható fel. A vahhábizmus, a szalafizmushoz hasonlóan az iszlám ultrakonzervatív irányzata, visszatérést hirdet Mohamed próféta tanításaihoz, a Korán szó szerinti betartását írja elő.⁵⁷ Az első szaúdi állam megalakulása al-Vahhábhoz köthető, aki a vallási nézetei miatti üldöztetés elől menekülve jutott el a közép-arábiai Daríja városába 1745-ben. Itt szövetséget kötött Mohamed al-Szaúddal, a törzsi vezetővel, akivel közösen dzsihádot indítottak az Arab-félsziget meghódításának és „megtisztításának” érdekében. A szövetséget házassággal erősítették meg, al-Szaúd feleségül vette al-Vahháb egyik lányát, ezáltal al-Vahháb és a ma is uralkodó család vérvonala összekapcsolódott.⁵⁸

Al-Vahháb együttműködése al-Szaúddal szorosan összefügg a vahhábita mozgalmat megalapozó tanításokkal, amelyek Mohamed ibn Tajmijához, a 14. századi tudóshoz kapcsolódnak. Ibn Tajmija úgy vélte, hogy a világi vezetők (ummara) és a vallási tudósok (ulama) szoros együttműködése kell egy állam irányításához. A tudósok feladata az iszlám törvényeinek értelmezése, míg a vezető a biztonságért és törvények betartásáért felel. A vahhábita államban az uralkodó az iszlám törvények, a saría végrehajtása által nyer legitimitást. Ez a politikai szerkezet ma is meghatározó Szaúd-Arábiában és jelentősen különbözik az Európában kialakult modellektől, amelyekben a többségi társadalom hozzájárulása által jut a vezető hatalomra.

Az iszlám vallásban kiemelt szerepe van a közösségnek (umma), amely nem létezhet a vezető (imám) nélkül. A közösség működéséhez politikai stabilitás szükséges, ami megköveteli a vezetőnek való feltétlen engedelmességet, amennyiben az imám az iszlám törvényeknek megfelelően kormányoz.⁵⁹

Az ország vezetőinek legitimációja nem csak vallási megalapozottságú, hanem az ország történelméből is fakad. Az al-Szaúd dinasztia az egyetlen, amely Szaúd-Arábiába fennállása óta az országban uralkodott, az ország alapítójának, Abdulaziz al-Szaúdnak örökösiként élveznek tiszteletet. Abdulaziz egymással évszázadok óta szembenálló régiókat és népcsoportokat egyesített Szaúd-Arábia létrehozásakor 1932-ben. Ez megalapozza a

⁵⁶ The APGG for international freedom of religion or belief (2024)

⁵⁷ Moussali (2009)

⁵⁸ Henderson (2022)

⁵⁹ Rundell (2020) 35-38.oldal

felfogást, hogy az al-Szaúd család a társadalmi egység fenntartásának garantálója. Továbbá közel egy évszázada uralkodó dinasztiaként nagyobb bizalmat élveznek, mint számos más közel-keleti autokrata vezető, akivel kapcsolatban felmerülhet a feltételezés, hogy idegen befolyás juttatta őket hatalomra.⁶⁰

Soft power korlátozó tényezők

A demokratikus állami berendezkedés, az emberi jogok biztosítása és a politika átláthatósága pozitívan hatnak egy ország nemzetközi megítélésére. A demokratikus értékekkel való azonosulás globálisan széles körben jellemző, emellett a demokráciák jellemzően élénkebb kulturális tevékenységet folytatnak. Szaúd-Arábia esetében az emberi jogok sorozatos megsértése, a véleménynyilvánítás szabadságának korlátozása negatívan hatottak az országról kialakult nemzetközi képre.

Többek között békés véleménynyilvánításért és közösségi szervezetek létrehozásáért ítélték börtönbüntetésre emberi jogok mellett kiálló szaúdi polgárokat. Sokukat a börtönben bántalmazták, szabadlábra helyezésük után pedig meggátolták őket az ország elhagyásában. Gyakori a halálbüntetés kiszabása, olyan esetekben is, amikor az állítólagos bűn elkövetésének idején még kiskorú volt az érintett.⁶¹ A kormányról kritikát megfogalmazó Dzsamál Hasogdzsi 2018-as meggyilkolása jelentős figyelmet generált. Szaúd-Arábia kormánya tagadta az érintettségét az ország isztambuli konzulátusán történt gyilkosság elkövetésében. Később meg nem nevezett gyanúsítottak ellen folytattak eljárást, öt vádlottat halálra ítélték. A bírósági eljárás nem zajlott nyilvánosan és a Human Rights Watch álláspontja szerint nem felelt meg a nemzetközi előírásoknak. Hasogdzsi meggyilkolása miatt Szaúd-Arábia nemzetközi bírálatot kapott, ami ártott az ország nyugati szövetségeseivel fenntartott diplomáciai kapcsolatának.⁶²

A külföldi munkavállalókkal szembeni bánásmód szintén ront Szaúd-Arábia nemzetközi megítélésén. Rendszeres a bevándorlók kizsákmányolása, bántalmazása, embertelen körülmények között történő dolgoztatása.⁶³ A „kalafa” vagy pártfogási rendszer szinte korlátlan hatalommal ruházza fel a munkaadókat a munkavállalók jogi helyzetének tekintetében, többek között lehetővé teszi, hogy a munkaadók megakadályozzák az alkalmazottak felmondását. Több millió bevándorló dolgozik Szaúd-Arábiában kiszolgáltatva a kalafa rendszernek, a privát szférában foglalkoztatottak 80%-át külföldi munkavállalók teszik

⁶⁰ Gallarotti (2013) 14. oldal

⁶¹ Amnesty International (2022)

⁶² BBC (2021)

⁶³ Amnesty International (2022)

ki. 2021-ben a szaúdi kormány a rendszer megreformálását ígérte, azonban lényegi változás nem történt.⁶⁴

A szaúdi nők helyzete szintén nemzetközi vita és felháborodás tárgya, a vahhábizmus értékrendje által igazolt elnyomás évtizedek óta kiszolgáltatott helyzetbe kényszeríti az ország női lakosságát. Az iszlám törvények mellett a kultúra is formálta a nők társadalmi helyzetét, az ország egyesítése előtt a nomád, patriarchális rendszerű törzsekben egymástól elkülönülve éltek a nők és férfiak. A mekkai nagymecset 1979-es elfoglalását követően a kormány szigorított a saria törvények követésén, amelynek következtében a nők többek között elvesztették az autóvezetéshez való jogukat, illetve nem hagyhatták el otthonukat abaja vagy nikáb viselése nélkül. 2017-ben a nők jogait érintő reformokat hajtottak végre az országban, amelyekkel a következő fejezetben foglalkozom.⁶⁵

A katonai erő alkalmazása és a nemzetközi jog megsértése árt a soft powernek, ahogyan azt a jemeni beavatkozás is megmutatta. Szaúd-Arábia 2015-ben kapcsolódott be a konfliktusba, azzal számolva, hogy gyors győzelmet aratnak az Irán által támogatott húszi felett. A drón és rakéta támadások a jemeni infrastruktúra jelentős részét megsemmisítették, a beavatkozás humanitárius katasztrófát idézett elő. Ez negatívan hatott Szaúd-Arábia megítélésére világszerte és hozzájárult az ország Egyesült Államoktól való elhidegüléséhez. A jemeni polgárháború kimenetele máig nem dőlt el és Szaúd-Arábia sem talált kiutat a konfliktusban való részvételből.⁶⁶

⁶⁴ Abdulumer (2024)

⁶⁵ Rundell (2020) 335-345. oldal

⁶⁶ Zimmerman (2022)

V. Szaúd-Arábiát érintő kihívások és az ország soft power stratégiája

2017. november 4-én Szaúd-Arábiában olyan események zajlottak le, amelyekhez hasonlóra az ország fennállása óta nem volt példa. Magas rangú tisztségviselőket, üzletembereket, a királyi család tagjait, köztük az előző király, Abdulla három fiát korrupció vádjával az ideiglenesen börtönné alakított rijádi Ritz Carlton hotelbe szállították. Az elit tagjai jogilag felelősségre vonhatókká váltak, politikai hatalmuk pedig csökkent.⁶⁷ Szaúd-Arábiában a királyi család tagjai vezetik a különböző állami szerveket, emiatt minden olyan döntés meghozatala akadályba ütközhet, amely az államapparátus különböző részeinek együttműködését követeli meg. A politikai döntéshozatal hatékonyabbá tételének érdekében fokozatos hatalmi centralizáció zajlik az országban, amelynek jelentős lépése volt a politikai ellenfelekkel való leszámolás 2017-ben.⁶⁸

A 2017-es eseményekhez vezető folyamat Szalman király 2015-ös trónra lépésével vette kezdetét. Szalman bin Abdulaziz al-Szaúd kedvezőtlen körülmények között kezdte meg az uralkodását.

Szaúd-Arábiát érintő aktuális kihívások

Szaúd-Arábia gazdasága nagy mértékben az olajtól függ, a kőolaj világpiaci árának csökkenése gazdasági stabilitás szempontjából komoly kihívást jelent az ország számára. 2014 vége és 2016 eleje között 70%-ot zuhant az olaj ára, ezt megelőzően ehhez fogható csökkenésre a II. világháború óta csak két alkalommal volt példa.⁶⁹ Ez az állami bevételek csökkenését és a gazdasági növekedés megtorpanását eredményezte, aminek következtében tarthatatlanná vált a szaúdi jóléti állam finanszírozása.⁷⁰ Az olajból származó bevételek átlagosan az ország GDP-ének 40%-át, az állami bevételeknek pedig 80%-át teszik ki, ebből adódóan az olaj világpiaci árának változásai rendkívül nagy hatással vannak a szaúdi gazdaság egészére. Az OPEC-en kívüli energiatermelés egyre növekszik, az Egyesült Államok 2018-óta folyamatosan több kőolajat termel ki, mint Szaúd-Arábia. A szaúdi olaj iránti keresletet a növekvő kínálat nem fogja megszüntetni, azonban valószínűsíthető, hogy további jelentős olajár-emelkedésre nem fog sor kerülni az elkövetkezendő években.⁷¹ Az exportbevételek csökkenése orvosolható

⁶⁷ Rundell (2020) 28-30. oldal

⁶⁸ Brown (2017)

⁶⁹ Baffes, Stocker, Vorisek (2018)

⁷⁰ Rundell (2020) 31. oldal

⁷¹ U.S. Energy Information Administration (2024)

lehetne az exportvolumen növelésével, erre azonban a jelentős belföldi felhasználás miatt nincs lehetősége az országnak. Belföldön a dízel üzemanyagot a nyers kőolaj világpiaci ára alatt értékesítik, emellett elektromos energia előállításához is felhasználják.⁷² Emellett az ország importfüggése is magas, az országban eladott legtöbb késztermék külföldről érkezik, a hazai termelés hányada alacsony.⁷³

Az olaj nem csak gazdaságilag tette kiszolgáltatottá az országot, de Szaúd-Arábia munkaerőpiacára is torzító hatással volt. Az 1973-as olajár-robbanást megelőzően a lakosság többsége a privát szektorban dolgozott. Az olaj világpiaci árának emelkedése több bevételhez juttatta az államot, amit Fejszál király az állami munkalehetőségek bővítésére fordított. Az állami pozíciók ma is magasabb béreket, kevesebb munkaórát és nagyobb biztonságot kínálnak. Mára a szaúdi munkavállalók közel kétharmada az állami szférában dolgozik, ennek fenntartása az állami költségvetés csaknem felét felemészt.⁷⁴ A rendszer megreformálásának szükségessége egyértelművé vált 2015-re, azonban ekkor a korrupcióval, nepotizmussal átszótt bürokrácia nem rendelkezett a változáshoz szükséges motivációval és adminisztratív képességekkel.⁷⁵

A privát szektorban munkaerőhiány keletkezett, amit külföldi munkavállalók tömeges bevonásával kezelt az ország. A bevándorlókat nem magas bérekkel, hanem különféle egyéb juttatásokkal ösztönözték a munkavállalásra, majd létrehozták a kizsákmányoló kalafa rendszert.⁷⁶ A privát szektorban foglalkoztatottak bérének nagy részét hazautalják a külföldi munkavállalók, ami negatívan hat az ország külső finanszírozási képességére. Az államháztartási hiány 2015-re a GDP 16%-ára emelkedett, amely fenntarthatatlanná vált.⁷⁷

Ezzel egyidőben a nők is kiszorultak a munkaerőpiacról. A városiasodás következtében megszűntek a hagyományosan nők által betöltött foglalkozások, mint például az állattartás, a háztartásbeli munkákat pedig egyre nagyobb arányban külföldiek végezték. A fejlődő gazdaságban keletkező új munkalehetőségekkel a nők az iszlám törvények miatt nem élhettek, ami növelte a kiszolgáltatottságukat.⁷⁸

⁷² Rundell (2020) 358. oldal

⁷³ Rundell (2020) 362. oldal

⁷⁴ Serco Institute (2022)

⁷⁵ Rundell (2020) 31. oldal

⁷⁶ Abdulumer (2024)

⁷⁷ Nereim (2015)

⁷⁸ Rundell (2020) 360. oldal

A reformok 2015-re elkerülhetetlenné váltak, de véghezvitelüket hátráltatta a királyi család több ezer tagja, akik ragaszkodtak a jogi immunitásukhoz és az állami bevételekből való részesedésükhöz. Szintén nehezítő tényezőt jelentett a vahhábita vallási szervezetek uralma az ország jogi és oktatási rendszere felett. A vallási vezetők különösen elkötelezettek voltak amellett, hogy megtartsák a befolyásukat és hogy megakadályozzák a társadalmi átalakulást, illetve ellenezték a nők helyzetét érintő változtatásokat.⁷⁹

Vision 2030

Szalman bin Abdulaziz al-Szaúd 2015-ös trónra lépésétől kezdődően a tényleges hatalom fokozatosan fia, Mohamed bin Szalman kezébe került. Miután 2017-ben megtörtént a szaúdi eliten belüli ellenségekkel és riválisokkal való leszámolás, a koronaherceg, Mohamed bin Szalman de facto alkirályvá vált. Ezt a pozíciót 2022-ben hivatalosan is megerősítették, amikor Mohamed bin Szalmant nevezték ki a Miniszterek Tanácsának élére. Ezt megelőzően ezt a tisztséget Fejszál király uralkodása óta csak az ország vezetői töltötték be.⁸⁰

Mire Szalman király megkezdte az uralkodását, egyértelművé vált Szaúd-Arábiában a változások szükségessége. Mohamed bin Szalmannal közösen célul tűzték ki a jóléti állam visszaszorítását és a konzervatív társadalom toleránsabbá tételét. Nem demokratikusabbá, hanem fejlődőképesebbé, stabilabbá akarták tenni az országot, illetve a vallási tolerancia előmozdítására törekedtek.⁸¹

A problémák megoldására 2016-ban meghirdették a Vision 2030 programot, amelynek célja, hogy a világ tizenötödik legnagyobb gazdaságává tegye Szaúd-Arábiát az évtized végére. A terv része többek között az ország olajexportoktól való függésének csökkentése, a gazdaság diverzifikálása, új munkahelyek teremtése, az ország nyitottabbá és befogadóbbá tétele.⁸² A Vision 2030 célkitűzéseinek megvalósítása jelentős mértékben függ a soft power-től, az országimázs-menedzsment a terv lényeges eleme.

A Vision 2030 három csoportba rendezi az ország legfontosabb célkitűzéseit. Az első az „élénk társadalom”, amelyhez a mekkai zarándokok számának évi 8-ról 30 millióra növelése és a szórakozással és kultúrával kapcsolatos háztartási kiadások megduplázása tartozik. A második kategória a „virágzó gazdaság”, amelyhez olyan célok tartoznak, mint a munkanélküliség csökkentése, a nők munkavállalásának növelése, több közvetlen külföldi

⁷⁹ Rundell (2020) 31. oldal

⁸⁰ Gérard (2022)

⁸¹ Rundell (2020) 33. oldal

⁸² Vision 2030 Kingdom of Saudi Arabia (2024)

befektetés vonzása, a privát szektor és a nem olajból származó exportbevételek növelése a GDP hányadában. A harmadik kategória az „ambiciózus nemzet”, ide tartozik a nem olajból származó állami bevételek fokozása, a nonprofit szektor GDP hányadának növelése és a digitalizált közigazgatás fejlesztése.⁸³

A gazdaság megreformálásának szempontjából elsődleges feladat volt az államháztartási hiány mérséklése, amely a bevételek növelése, a bevételi források diverzifikálása és a kiadások mérséklése által valósulhatott meg. A hazai energiaárak emelésének köszönhetően csökkent a belföldi fogyasztás. A bevételek növelésére különböző adók, bírságok és eljárási díjak emelésével került sor. A reformoknak és a növekedő olajáraknak köszönhetően az államháztartási hiány a felére csökkent 2015 és 2018 között.⁸⁴

Turizmus

A Vision 2030 célkitűzései között szerepel az olajtól való függés csökkentése, amely a gazdaság más területeinek fejlesztésével valósulhat meg. Ez elsősorban olyan területeket jelent, amelyeken Szaúd-Arábiának komparatív előnye van más országokhoz képest, ilyen a turizmus.

A turizmus nem csak a gazdaság diverzifikálásának szempontjából fontos, hanem a soft power növeléséhez is hozzájárul. A Turisztikai Minisztérium nyilatkozata szerint a turizmus Szaúd-Arábia és a világ többi része közötti hídként teremti meg a kulturális kommunikáció lehetőségét.⁸⁵

A turizmus tekintetében a mekkai zarándoklat jelenti a legjelentősebb bevételi forrást az ország számára, de a nem muszlim látogatók száma is növekedett az elmúlt években. 2019 előtt csak üzleti okokból érkezők, illetve Mekkát és Medinát meglátogató muszlimok léphettek be az országba, 2019 szeptember 27-étől viszont turista vízumokat is kibocsájt az ország.⁸⁶

Szaúd-Arábia számos erőfeszítést tett a turizmus fellendítésének érdekében. Többek között kezdeményezték számos történelmi és vallási helyszín felvételét a UNESCO világörökségi listájára, illetve különös figyelmet szenteltek Diríjának, az al-Szaúd dinasztia származási helyének, annak érdekében, hogy a város látogatottsága növekedjen.⁸⁷ A királyság infrastrukturális beruházásokkal és városfejlesztéssel is törekszik a nemzetközi figyelem felkeltésére, ezáltal a turizmus és a bevándorlás népszerűsítésére. Ennek példája a futurisztikus

⁸³ Vision 2030 Kingdom of Saudi Arabia (2024)

⁸⁴ Rundell (2020) 362-363. oldal

⁸⁵ Ministry of Tourism Kingdom of Saudi Arabia (2024)

⁸⁶ Lee (2019)

⁸⁷ Alhussein (2022) 8. oldal

NEOM projekt, amelynek kivitelezése 2022-ben kezdődött meg. A tervek szerint NEOM több városból áll majd, Trojena válik turisztikai célponttá, Oxagon az ipar, illetve a kutatás-fejlesztés központja lesz. A The Line, a 170 kilométer hosszú lineáris város pedig 9 millió lakos befogadására válik majd képessé és 100%-ban megújuló energia felhasználásával fog működni.⁸⁸ A projekt kivitelezése külföldi szakemberek bevonásával történik és valószínű, hogy az új városok lakói is jelentős arányban külföldiek lesznek, mivel Szaúd-Arábia 35 milliós lakossága nem lenne elegendő az épülő városok benépesítéséhez.⁸⁹ Ebből adódóan feltételezhető, hogy a turizmus fellendítése mellett a városfejlesztés célja a magasan képzett munkaerő bevonása az országba.

A turizmus fellendítésének érdekében Szaúd-Arábia más államokkal is együttműködik. A gazdasági megfontolások mellett ezek a kulturális jellegű kezdeményezések az országot soft power szempontjából is erősítik. Ilyen jellegű együttműködés kezdődött például Görögországgal, a partnerség többek között rendezvények közös szervezéséből és kultúrával foglalkozó szakemberek cseréjéből áll.⁹⁰

Az ország turizmusfejlesztési stratégiájának megvalósításáért hat intézmény felel. A Turisztikai Minisztérium 2000-ben kezdte meg a működését, az intézmény a turisztikai szektorhoz kapcsolódó szabályozások kidolgozását végzi, valamint kiadja a turisztikai tevékenység végzéséhez szükséges engedélyeket. Emellett a minisztérium a közreműködik a humán erőforrás fejlesztésben és a befektetések ösztönzésében is.⁹¹

Soft power szempontjából a legjelentősebb szerepe a Turisztikai Hatóságnak van, amely az ország turizmusának népszerűsítésért felelős. Különféle kampányokat indítanak, hogy Szaúd-Arábiát, mint vonzó turisztikai célpontot bemutassák, kihangsúlyozva az ország történelmi, kulturális és természeti látnivalóit. A Turisztikai Minisztériumhoz tartozó szervet 2020-ban hozták létre a 2019-es koronavírus járvány által okozott turizmust érintő visszaesés enyhítésére. Szintén 2020-ban jött létre a Turizmus Fejlesztési Alap, amely az infrastrukturális és technológiai fejlesztések finanszírozását biztosítja.⁹²

A Nemzeti Légiforgalmi Program a légitársaságok közti kapcsolatépítést támogatja, illetve azon dolgozik, hogy a királyság minél több pontja egyszerűen megközelíthető legyen

⁸⁸ NEOM (2024)

⁸⁹ Keresztes (2024)

⁹⁰ Alhussein (2022) 9. oldal

⁹¹ The Ministry of Tourism (2024)

⁹² Mufreh (2020)

repülővel.⁹³ A Szaúdi Vörös-tengeri Hatóság a NEOM-mal együttműködve dolgozik a tengeri turizmus bővítéséhez szükséges technológia és szabályozások kidolgozásán.⁹⁴ Az egyes intézmények stratégiájának koordinálásáért és a nemzeti turisztikai stratégia kidolgozásáért a Turizmus Fejlesztési Tanács felelős.⁹⁵

Kulturális kezdeményezések

Szaúd-Arábia országmárka stratégiájában a kulturális diplomácia kiemelt szerepet kap. A kulturális kezdeményezések elsősorban az ország örökségének és identitásának erősítésére irányulnak, az ország kultúráért felelős minisztere az állami bevételek és a királyság befolyásának növelését jelölte meg fő célként.⁹⁶ A szaúdi kultúra propagálása többek között művészeti rendezvények szervezésével történik, ilyen volt például a tradicionális szádu szövést bemutató fesztivál Rijádban.⁹⁷ A gasztronómia népszerűsítésére 2022-t a szaúdi kávé évének nyilvánították, a Kereskedelmi Minisztérium minden üzletet és vendéglátóhelyet kötelezett arra, hogy az általuk árusított „arab kávé” „szaúdi kávévá” nevezzék át.⁹⁸

Az államilag finanszírozott fesztiválok közül a leginkább nagyszabású rendezvény a Riyadh Season, amely 2019 óta évente kerül megrendezésre. A több hónapon át tartó programsorozat során több ezer különböző szórakoztató és sporteseményre kerül sor, amelyek a szaúdi kultúra tradicionális és modern aspektusaiba is betekintést kínálnak a látogatók számára.⁹⁹ A fesztivál különösen a szaúdi lakosság körében népszerű, megrendezésének első évében kétszer annyi repülőjegyet foglaltak Rijádba, mint az azt megelőző év azonos időszakában. A látogatók 70%-a beföldről érkezett.¹⁰⁰

A Vision 2030 része a szórakozással és kultúrával kapcsolatos háztartási kiadások növelése, ennek megvalósításához pedig szükségeszerű az ország szórakoztatóiparának fejlesztése. 2018-ban, közel négy évtizeden át tartó tilalom után megnyíltak az első mozik az országban¹⁰¹, ami nemcsak a hazai filmipar megteremtését tette lehetővé, de Szaúd-Arábia nemzetközi hírnevére is kedvezően hatott. Beszédes, hogy az ország egyik első női filmrendezője, Hajfa al-Manszúr alkotása, „A tökéletes jelölt” főszereplője egy politikai

⁹³ The Ministry of Tourism (2024)

⁹⁴ International Business Magazine (2024)

⁹⁵ The Ministry of Tourism (2024)

⁹⁶ bin Abdullah bin Fahran Al-Saud (2020)

⁹⁷ Alhussein (2022) 5. oldal

⁹⁸ Al-Thaqafi (2021)

⁹⁹ Riyadh Season (2023)

¹⁰⁰ Bridge (2020)

¹⁰¹ Rivera (2018)

karrierre törekvő női orvos. Az alkotást nemzetközi és helyi filmfesztiválokon is bemutatták. Készültek továbbá kifejezetten külföldi közönségnek szánt televíziós sorozatok is, mint például a „Rashash” című televíziós sorozat, amely a kultúra szaúdiak számára nem meghatározó elemeit emeli ki és Szaúd-Arábiát egy idealizált sivatagi országgént mutatja be. Szintén elsősorban külföldieknek, amerikai közreműködéssel készült el a Kandahár című film 2023-ban.¹⁰²

A 2018-ban létrehozott Szaúdi Kulturális Minisztérium célja az ország kulturális örökségének megőrzése és bemutatása, valamint a kulturális programok és események szervezése.¹⁰³ A minisztérium tevékenységét támogatja 2020 óta a Kulturális Fejlesztési Alap, amely a kulturális szektor bővítésének finanszírozását biztosítja. A kulturális fejlesztés több területen valósul meg, többek között filmkészítők, írók és képzőművészek részesülhetnek támogatásban, valamint ösztöndíjat kaphatnak a kulturális tanulmányokat folytató diákok.¹⁰⁴

Sport

A sport szintén fontos eszköze a Szaúd-Arábiáról kialakult kép formálásának. Az ország 2016 óta több, mint 50 milliárd dollárt fektetett sportba. Számos jelentős sporteseményt szerveztek, köztük a Dakar Rallyt, a Forma 1-et és magas szintű ökölvívó versenyeket, valamint elnyerték a 2034-es labdarúgó világbajnokság rendezésének jogát is. 2023-ban több világhírű labdarúgó igazolt át szaúdi klubokhoz, köztük Cristiano Ronaldo, Roberto Mancini és Karim Benzema.¹⁰⁵ A külföldi focisták leszerződtetése nemzetközi figyelmet generál Szaúd-Arábia számára, ezáltal közelebb juttathatja az országot a gazdasági céljainak megvalósításához külföldi befektetők és a turisták bevonása által.¹⁰⁶ Emellett a szaúdi állam partnerségi megállapodásokat kötött különböző profi golf, tenisz, kerékpár és küzdősport szervezetekkel, amelyek versenyek megrendezését tették lehetővé.¹⁰⁷ A nyugati médiában gyakran „sportswashing”-ként hivatkoznak arra a tevékenységre, amikor egy ország sportrendezvények által igyekszik a nemzetközi megítélését előnyére formálni, ennek a stratégiának az alkalmazása más Öböl-menti monarchiákban is gyakori.¹⁰⁸

¹⁰² Alhussein (2022) 8. oldal

¹⁰³ Ministry of Culture (2024)

¹⁰⁴ Cultural Development Fund (2024)

¹⁰⁵ Alhussein (2022) 8. oldal

¹⁰⁶ Fast Company Middle East (2023)

¹⁰⁷ Horváth (2023)

¹⁰⁸ Alhussein (2022) 9. oldal

A Vision 2030 fő katalizátora az Állami Befektetési Alap (Public Investment Fund – PIF) amely hazai infrastrukturális projektekbe, sport- és szórakoztatóipari vállalkozásokba, valamint nemzetközi vállalkozásokba való befektetésekért felel. Az 1971-től létező PIF 2015-től kezdődően az újonnan létrehozott Gazdasági és Fejlesztési Ügyek Tanácsának fennhatósága alá tartozik, amelynek vezetője Mohamed bin Szalman. Az alapot belföldi projektek pénzügyi támogatásának céljából alapították, az elmúlt évtizedekben azonban a világ egyik legnagyobb szuverén vagyonalapjává nőtte ki magát.¹⁰⁹ A Vision 2030 célja, hogy a PIF képes legyen kiegészíteni a költségvetést külföldi befektetéseken keresztül, annak érdekében, hogy a projektek megvalósulását ne veszélyeztethessék az olaj világpiaci árának változásai.¹¹⁰ A Vision 2030 megvalósításához megközelítőleg egy billió dollárnyi befektetésre lesz szükség az elkövetkezendő években, ennek finanszírozásáról elsősorban a kormány és a PIF gondoskodik, de a bankok és a tőkepiacok jelentős hozzájárulása is feltételezhető.¹¹¹

Nők helyzete

A Szaúd-Arábiában zajló társadalmi változások nem a Vision 2030 meghirdetésekor kezdődtek és nem az ország nyugati megítélésének javítását szolgálják elsősorban, ennek ellenére a társadalmi liberalizáció kulcsszerepet játszhat a szaúdi soft power növelésében. A pozitív változások nemcsak belső stabilitást és fejlődést eredményezhetnek, hanem nemzetközi szinten is vonzóbbá tehetik az országot, ami hozzájárulhat a Vision 2030 sikeres megvalósításához is.

A szaúdi uralkodók az elmúlt ötven évben fokozatos társadalmi fejlődést ösztönöztek, arra törekedve, hogy egyszerre elégítsék ki a liberalizációt sürgető fiatal, magasan képzett lakosság igényeit, eközben pedig ne váltsanak ki ellenreakciót a nagy befolyással rendelkező konzervatívokból. A vallási tolerancia és a nemi egyenlőség előmozdítására irányuló reformok mindig is megosztóak voltak és nem a társadalom többségének nyomására születtek.¹¹²

Jelenleg a gondnoksági rendszer változatlanul fennáll, de a szaúdi nők már életük egyre több területén hozhatnak döntéseket a gondnokuk beleegyezése nélkül. Többek között 2017-től megszüntették a nők eltiltását az autóvezetéstől, illetve lehetővé tették számukra, hogy önállóan vállalkozást indítsanak. Emellett különböző programok indultak, hogy segítsék a dolgozni vágyó nőket a gyermekgondozásban és a munkahelyükre való eljutásban. A nők munkaerőpiaci

¹⁰⁹ Public Investment Fund (2024)

¹¹⁰ Rundell (2020) 364-365. oldal

¹¹¹ Gupta (2024)

¹¹² Rundell (2020) 333-334. oldal

részvétele még elmarad a nyugati országok átlagától, de egyre növekvő tendenciát mutat. Az ország népszerűsítésének érdekében új pozíciókat nyitottak meg nők számára, többek között kinevezték az ország első női nagykövetét.¹¹³

Vallás

A nők társadalmi helyzetének megváltoztatásával egyidőben a vahnábizmus szerepének fokozatos visszaszorítása zajlik. A királyság évtizedeken keresztül az iszlám két legszentebb helyének országaként őrizte meg a befolyását az iszlám világon belül, belföldön pedig a vallás a szaúdi identitás központi elemévé vált. A vallási identitás meghatározó jellege ugyanakkor mára már nem összeegyeztethető a királyság jelenlegi céljaival.

Az állam fokozatosan átvette az egyháztól a vallási vezetés szerepét. 2016-ban visszaszorították a vallási rendőrség hatalmát, 2017-ben vahnábita vallási vezetők letartóztatására is sor került.¹¹⁴ 2022-ben Szalman király rendeletet adott ki, amelyben az első szaúdi királyság alapításának dátumaként 1727-et nevezte meg. Az új dátum Mohamed al-Szaúd Daríja felletti hatalomátvételének éve, amely tizennyolc évvel megelőzi az al-Szaúd és al-Vahnáb közötti egyezség megkötését.¹¹⁵

A szaúdi alapítású Muszlim Világliga szintén fontos szerepet játszik a királyságról kialakult kép megváltoztatásában. Korábban számos kritika érte a szervezetet vahnábita tanítások terjesztése miatt, 2016-tól azonban ideológiai irányváltás kezdődött. Az elmúlt években számos erőfeszítést tettek a királyság új, „mérsékelt iszlám” felfogásának terjesztése érdekében. Többek között ösztönzik a muszlimok integrációját a nyugati társadalmakba, illetve rendezvényt szerveztek különböző zsidó, keresztény, hindu és muszlim vallási vezetők meghívásával a „közös értékek” propagálásának érdekében.¹¹⁶

A vallási identitás visszaszorításával párhuzamosan a nemzeti identitás erősítése zajlik, azonban ez új problémákat vet fel az ország számára, mint a külföldiekkel szembeni ellenségesség megjelenése, akik még mindig a privát szektorban dolgozó munkavállalók többségét teszik ki.¹¹⁷

¹¹³ Ho (2019)

¹¹⁴ Alhussein (2022) 3-4. oldal

¹¹⁵ Henderson (2022)

¹¹⁶ Alhussein (2022) 4. oldal

¹¹⁷ Alhussein (2022) 2. oldal

Külpolitikai törekvések

A belpolitikai reformok kiegészítéseként Szaúd-Arábia külpolitikájában is változások következtek be. 2015-től nagyobb hangsúly helyeződik különböző diplomáciai kezdeményezésekre, amelyek célja a az ország kapcsolatainak javítása a szomszédaival, valamint a regionális konfliktusok rendezése. A stabilitás és a biztonság alapvető feltétele a Vision 2030 megvalósulásának, a regionális biztonsági helyzet romlása miatt csökkenhet a külföldi tőke beáramlása, negatív hatással lehet a turizmusra és az üzleti tevékenységekre is, amelyek nagy jelentőséggel bírnak a gazdasági diverzifikáció szempontjából.

A Vision 2030 megvalósítása önmagában is fokozott külpolitikai szerepvállalást tesz szükségessé, de a változások elsődleges oka, hogy Szaúd-Arábia már nem számíthat az Egyesült Államokra, mint a Perzsa-öböl menti térség stabilitásának garantálójára. Külpolitikai ellentétek Szaúd-Arábia és az USA között már az Egyesült Államok 2003-as iraki inváziója alkalmával jelentkeztek, Barack Obama elnökségének idején pedig a 2015-ös Iránnal kötött nukleáris megállapodás okozott feszültséget a két ország között. A szaúdiak USA-ba vetett bizalma tovább csökkent 2019-ben, amikor az Egyesült Államok az Iránnal való konfliktus elkerülésének érdekében nem adott katonai reakciót az Aramco infrastruktúráját ért jelentős támadásra. Az elmúlt években tovább romlott a két ország közötti viszony. Az Egyesült Államok elnöke, Joe Biden több alkalommal fogalmazott meg kritikát Szaúd-Arábiával szemben az emberi jogok megsértése, Dzsamál Hasogdzsi meggyilkolása és az ország jemeni konfliktusban való szerepvállalása miatt. Ezt követően az USA részéről ismét igény mutatkozott a két ország kapcsolatának megerősítésére az arab-izraeli békefolyamat előmozdításának érdekében, de Szaúd-Arábia változatlanul az Egyesült Államoktól való függés csökkentésére törekszik.

Ennek érdekében a királyság az USA riválisaival, Oroszországgal és Kínával erősítette meg a kapcsolatait, valamint lépéseket tett afelé, hogy a globális dél vezető államaként pozicionálja önmagát. A Kínával való együttműködés több területen valósul meg, számos gazdasági megállapodás mellett a szaúdi-iráni viszonyt normalizáló egyezmény is kínai közreműködéssel jött létre. Szintén az USA-tól való eltávolodást jelzi, hogy Szaúd-Arábia nem engedett az Oroszország elszigetelésére irányuló amerikai és európai nyomásnak Oroszország Ukrajna ellen 2022-ben indított háborúját követően.

Szaúd-Arábia regionális konfliktusokban való részvétele nem csak Mohamed bin Szalman népszerűségét csökkentette a nyugati vezetők körében, de ezek a külpolitikai szerepvállalások jellemzően nem is bizonyultak sikeresnek. A jemeni konfliktusba való

beavatkozás megerősítette a húszik Irán általi támogatottságát, emellett Szaúd-Arábia nem volt képes megvédeni a területét a jemeni támadásoktól és a Jemen mellett elhaladó nemzetközi kereskedelmi útvonalak biztonságát sem tudja biztosítani.

Szaúd-Arábia, Bahrein, Egyiptom és az Egyesült Arab Emírségek 2017-ben blokád alá vonták Katart többek között az ország Iránnal való együttműködése és terrorszervezetekkel fenntartott kapcsolata miatt. 2021-ig tartó blokád nem eredményezett széleskörű nemzetközi összefogást és anélkül szűnt meg, hogy Katar a szaúdiak követeléseit teljesítette volna.

Az elmúlt évek tapasztalatai alapján a szaúdi külpolitikai átformálása feltétlen szükségesnek bizonyult, azonban a regionális biztonság garantálása több akadályba ütközhet, amelyekkel a következő fejezetben foglalkozom.¹¹⁸

¹¹⁸ Jacobs (2023)

VI. A soft power alkalmazásának lehetősége és kihívásai Szaúd-Arábia céljainak megvalósításában

A Vision 2030 meghirdetése óta eltelt közel nyolc évben jelentős eredményeket ért el Szaúd-Arábia. A nem olajból származó bevételek GDP hányada 2024 márciusára elérte az 50%-ot, a privát szektorban a befektetések értéke 2023-ban 57%-ot emelkedett.¹¹⁹ 2023 első negyedében a nők közötti munkavállalók aránya elérte a 36%-ot és jelentősen meghaladta a 2030-ra kitűzött 30%-os célt.¹²⁰ A gazdasági eredmények megvalósulásához hozzájárult az ország soft powere, amely világszinten kiemelkedő mértékben növekedett az elmúlt évek során.

A Global Soft Power Index 2020 óta rangsorolja a világ országait soft power szempontjából. Az 2024-ben elkészült indexben Szaúd-Arábia a tizennyolcadik helyen áll, az ország 2020-as eredményéhez képest nyolc helyezést lépett előre. Szaúd-Arábia mellett más Perzsa-öböl menti államok, különösen Katar és az Egyesült Arab Emírségek mutattak kimagasló fejlődést, növekedett a nemzetközi befolyásuk, javultak a kapcsolataik globálisan.¹²¹

Az Öböl-menti monarchiák soft power stratégiái számos hasonlóságot mutatnak, különösen a sport, a művészetek és szórakoztatás területein. Ez egyrészt előmozdíthatja a GCC tagállamai között a szorosabb együttműködést, másrészt viszont egymás versenytársaivá teszi az országokat.

Mohamed bin Szalman célkitűzései között szerepel, hogy Szaúd-Arábia évi 150 millió turistát vonzzon 2030-ra, 80 milliót belföldről, 70 milliót pedig az országon kívülről. Szaúd-Arábia turizmusért felelős minisztere több, mint 100 millió turista látogatásáról számolt be 2023-ban, viszont ebből csak 27 milliót tesznek ki a külföldiek. A szabadidős turizmus fellendítése kiemelt célja az országnak, azonban a külföldieknek csupán 20%-a érkezett nyaralás céljából az országba, míg a belföldön utazó szaúdi polgárok 36%-a hagyta el a lakóhelyét szabadidős tevékenység céljából.¹²²

Szaúd-Arábiában a kultúra területén az állami kezdeményezések szerepe a meghatározó, illetve azok a kulturális tevékenységek részesülhetnek állami támogatásban, amelyek az ország céljaival azonos üzeneteket közvetítenek. A királyságot népszerűsíteni

¹¹⁹ Kimani (2024)

¹²⁰ Al Najjar (2023)

¹²¹ Brand Finance (2024)

¹²² Corder (2024)

hivatott alkotások viszont többnyire nem érnek el akkora közönséget, amekkorát az ország szeretne megszólítani.¹²³

A vakhábizmus visszaszorítása számos lehetőséget nyitott meg a szórakoztatóipar és a turizmus területein, de egyúttal csökkentette az ország vallási soft powerét. A reform véghezviteléhez szükségessé vált a belföldi és nemzetközi népszerűséget élvező vakhábita vallástudósok elhallgattatása. Emellett az elmúlt évek újításai nem összeegyeztethetők azokkal a vallási tanításokkal, amelyeket a királyság évtizedekig képviselt. Ez a következetlenség benyomását keltheti, és árthat az ország iszlám világon belüli hitelességének. A szaúdi polgárok körében sem teljes mértékben pozitív az ország új soft power stratégiájának fogadtatása. Egy 2020-as felmérésben a válaszadók kifejezték, hogy Szaúd-Arábiának elsősorban az iszlám világon belül kell megőriznie a befolyását, a szórakoztatás pedig nem ütközhet a szaúdi értékekkel.¹²⁴

A társadalmi támogatottság megteremtése rendkívül fontos a Vision 2030 megvalósulásának szempontjából. Az alacsony produktivitású, állami szférában dolgozó munkavállalók és a gyorsan gyarapodó népesség jelentős terhet jelentenek az ország számára. A privát szektorban bővültek a munkalehetőségek az elmúlt évek során, azonban a szaúdi állampolgárok a privát szektorban dolgozó munkavállalóknak még csak az ötödét teszik ki.¹²⁵ A gazdasági átalakulás az állam nemzetépítési tevékenységek sikeressége és az emberi erőforrások fejlesztése nélkül nem valósulhat meg.

A Vision 2030 eredményeinek ellenére valószínűsíthető, hogy az olaj marad a szaúdi gazdaság meghatározó jövedelemforrása az elkövetkezendő években. Turizmus, nem olaj alapú export és külföldi befektetések tekintetében elmarad a növekedés a várttól. Külföldi befektetések hiányában a projektek finanszírozását a szaúdi államnak kell megoldania, ami komoly terhet jelent a királyság számára. Emellett az elmúlt években a lakosság terhei is növekedtek a megélhetési költségek emelkedésével, emiatt valószínűsíthető, hogy jelentős társadalmi elégedetlenséggel kell számolnia a szaúdi kormánynak, amennyiben a Vision 2030 nem éri el a várt hatást.¹²⁶

Külső kihívások is a Vision 2030 megvalósulásának útjába állhatnak. Ha Szaúd-Arábia és Mohamed bin Szalman nemzetközi megítélése kedvezőtlen, az akadályozza az ország

¹²³ Alhussein (2022) 13.oldal

¹²⁴ Alhussein (2022) 15.oldal

¹²⁵ Arabian Business (2024)

¹²⁶ Fenton-Harvey (2024)

céljainak elérését. Mohamed bin Szalmant bírálókat érte, miután 2018-ban a CIA felfedezte érintettségét Dzsamal Hasogdzsi meggyilkolásában. Az azóta eltelt közel öt év alatt azonban jelentősen javultak a koronaherceg nemzetközi kapcsolatai. Joe Biden kampánya során „páriának” nevezte Mohamed bin Szalmant, 2022-ben viszont már látogatást tett a koronahercegnél Dzsiddában.¹²⁷ Biden számára elnökségének 2021-es kezdete óta prioritás volt az arab-izraeli kapcsolatokat normalizáló Ábrahám-megállapodások kiterjesztése, Szaúd-Arábia javuló nemzetközi megítélése pedig megteremtette a lehetőséget arra, hogy tárgyalások kezdődjenek a királyság bevonásáról a megállapodásba. Az Egyesült Államok közvetítésével 2023-ban Szaúd-Arábia előrelépést tett annak érdekében, hogy rendezze a kapcsolatát Izraellel, azonban a diplomáciai kapcsolatok teljes körű felvétele egyelőre nem történt meg.¹²⁸

Az Egyesült Államok elnökén kívül Mohamed bin Szalman más nyugati vezetőkkel is találkozott személyesen, köztük a francia elnökkel, Emmanuel Macronnal, valamint az Egyesült Királyságba is meghívást kapott. Emellett a BIRCS tagállamai kezdeményezték Szaúd-Arábia felvételét a nemzetközi szervezetbe.¹²⁹

Az Iránnal való diplomáciai kapcsolatfelvétel pozitív változás a két ország viszonyában, azonban számos konfliktusforrás még rendezetlen, mint például fegyveres csoportok iráni támogatottsága vagy a belügyekbe való kölcsönös beavatkozás. Emellett külpolitikai irányváltás új feszültségeket is generál. Az Egyesült Arab Emírségek Szaúd-Arábiához hasonlóan vezető szerepre törekszik a térség diplomáciai és gazdasági folyamatainak alakításában, ami ellentéteket szül a két ország között.¹³⁰

A hard power alkalmazása és az emberi jogok megsértése változatlanul negatívan hatnak az ország megítélésére, a jemeni beavatkozás esetében ezt segélyezéssel törekszik ellensúlyozni a királyság. 2015. áprilisa óta 26 milliárd dollár értékben juttattak fejlesztési és humanitárius segélyeket Jemenbe, ezzel Egyiptom után Jemen részesült a legtöbb szaúdi segélyben.¹³¹

¹²⁷ Thompson (2023)

¹²⁸ Rahman (2023)

¹²⁹ Thompson (2023)

¹³⁰ Jacobs (2023)

¹³¹ Saudi Aid Platform (2023)

VII. Összegzés

Szaúd-Arábia hatalma és stabilitása évtizedeken keresztül az ország olajkészletein és a konzervatív iszlámon alapult. Miután az olajra való kizárólagos támaszkodás már tarthatatlanná vált, az országnak új forrásokat kellett keresnie a gazdasági fejlődés biztosításához. A Vision 2030 keretében kitűzött célok elérésének kulcsa, hogy az ország sikeresen újra tudja-e formálni a nemzetközi megítélését. Szaúd-Arábiának a globális érvényesülés érdekében el kell köteleződnie a liberális normáknak való megfelelés mellett, ezt a folyamatot azonban belpolitikai tényezők hátráltatják, illetve a változás az ország iszlám világon belüli szerepét is veszélyezteti.

Szaúd-Arábia soft power stratégiájának középpontjában elsősorban külföldieket megcélzó tevékenységek állnak, amelyek célja, hogy befektetőket és turistákat vonzzanak az országba. Ezek többnyire nem összeegyeztethetőek a konzervatív vakhábizmussal, amely évtizedeken keresztül meghatározta a szaúdi identitást és az uralkodó család legitimációját adta. A soft power növelésének érdekében a mérsékelt iszlám felé történő elmozdulás szükségszerű, de együtt jár a kormány belső támogatottságának csökkenésével. A stabilitás megőrzésének érdekében nemzetépítési törekvések szükségesek. A Vision 2030 célja egyidejűleg a szaúdi identitás átformálása és Szaúd-Arábia nemzetközi megítélésének javítása.

A vakhábizmus szerepének visszaszorítása mellett a stabilitást veszélyezteti az is, hogy a társadalmi liberalizáció és a gazdasági átalakulás az autokratikus politikai struktúra fenntartásával egyidejűleg valósul meg. Még mindig sorozatosan fordulnak elő emberijog-sértések az országban, a véleménynyilvánítás szabadsága erősen korlátozott, a szaúdi nők változatlanul diszkrimináció áldozatai. Kérdéses, hogy a kormány szórakoztatóipar fellendítésére irányuló törekvései meddig nyújtanak kompenzációt az újságok megszüntetésével és a közösségi média posztok miatt kiszabott börtönbüntetésekkel szemben.

Szaúd-Arábiának még nem sikerült teljes mértékben átformálnia a nemzetközi megítélését, azonban a királyság országimázs formálási törekvéseinek sikerei már megmutatkoztak. Ezáltal a Vision 2030 keretében kitűzött célok eléréséhez közelebb került az ország, azonban valószínűsíthető, hogy a 2030-ig hátralevő évek nem lesznek elegendőek a megvalósításukhoz.

A társadalmi és gazdasági reformok végrehajtása során kulcsfontosságú, hogy az ország képes legyen egyszerre vonzóvá válni a külföldiek számára és eközben megőrizni a szaúdi

kultúra hagyományos elemeit. A Perzsa-öböl menti monarchiák hasonló soft power stratégiákat alkalmaznak, kulturálisan és gazdaságilag is számos hasonló jellemzővel rendelkeznek, így az egyes országok számára kiemelten fontos, hogy valamilyen egyedi értéket tudjanak közvetíteni. Szaúd-Arábia a „két szent mecset földjeként” olyan gazdag kulturális örökséggel rendelkezik, amely megkülönbözteti a többi Öböl-menti monarchiától és növelheti az ország esélyét arra, hogy soft power tekintetében sikerrel vegye fel a versenyt a térségen belüli vetélytársaival.

A Szaúd-Arábiában zajló a változások még csak egy hosszú és kihívásokkal teli út kezdetét jelentik az ország számára. A hagyományos társadalmi normák és az újítások közötti egyensúly megteremtése, valamint a modernizációs erőfeszítések fenntarthatósága továbbra is kulcsfontosságú kihívások maradnak a szaúdi vezetők számára. Ahhoz, hogy az ország valóban átalakuljon és sikeresen alkalmazkodjon a 21. század kihívásaihoz, további komoly erőfeszítésekre és megfontolt politikai döntésekre lesz szükség.

Felhasznált irodalom

Abdulumer (2024):

Abdulumer, Ahmed (2024) *MBS's 'Vision' for Saudi Arabia Relies on Rampant Abuse of Foreign Workers—Like My Father*

DAWN

<https://dawnmena.org/mbs-vision-for-saudi-arabia-relies-on-rampant-abuse-of-foreign-workers-like-my-father/>

(Letöltés dátuma: 2024.03.14)

Akıncı (2020):

Akıncı, Idil (2020) *Museum as political institutions of national identity reproduction: Are Gulf states an exeption?*

LSE Middle East Center Blog

<https://blogs.lse.ac.uk/mec/2020/04/24/museums-as-political-institutions-of-national-identity-reproduction-are-gulf-states-an-exception/>

(Letöltés dátuma: 2024.03.21)

Alhussein (2022):

Alhussein, Eman (2022) *Saudi Arabia's Nation Branding Startegy*

The Arab Gulf States Institute, Washington

https://agsiw.org/wp-content/uploads/2022/06/Alhussein_Soft-power-1.pdf

(Letöltés dátuma: 2024.03.10)

Al Najjar (2023):

Al Najjar, Riyadh (2023) *Assessing Saudi Arabia's Vision 2030 progress*

Arabian Gulf Business Inside

<https://www.agbi.com/opinion/economy/2023/11/riyadh-al-najjar-assessing-saudi-arabias-vision-2030-progress/>

(Letöltés dátuma: 2024.03.21)

Al-Thaqafi (2021):

Al-Thaqafi, Tareo (2021) *Saudi Arabia designates 2022 s the year of Saudi Coffee*

Arab News

<https://www.arabnews.com/node/1985321/saudi-arabia>

(Letöltés dátuma: 2024.03.08)

Alyusufi (2023)

Alyusufi, Rayan (2023) *The transformation of Saudi Arabia's public diplomacy*

USC Center on Public Diplomacy

<https://usepublicdiplomacy.org/blog/transformation-saudi-arabia%E2%80%99s-public-diplomacy>

(Letöltés dátuma: 2024.06.03)

Amnesty International (2022):

Amnesty International (2022) *Saudi Arabia – report*

<https://www.amnesty.org/en/location/middle-east-and-north-africa/saudi-arabia/report-saudi-arabia/>

(Letöltés dátuma: 2024.03.14)

Arabian Business (2024):

Arabian Business (2024) *Saudi Arabia now has over 11.1m people working in private sector, including 1,3m women*

<https://www.arabianbusiness.com/jobs/saudi-arabia-now-has-over-11-1m-people-working-in-private-sector-including-1-3m-women>

(Letöltés dátuma: 2024.03.20)

Asatryan, Kopalyan (2023):

Asatryan, Georgi; Kopalyan, Nerses (2023) *Hard power and its limits*

EVN Report

<https://evnreport.com/magazine-issues/hard-power-and-its-limits/>

(Letöltés dátuma: 2023.11.30)

Ayling (2023):

Ayling, Charles (2023) *Media in Saudi Arabia: Saudi Arabia media landscape guide*

Meltwater

<https://www.meltwater.com/en/blog/media-saudi-arabia>

(Letöltés dátuma: 2024.03.12)

Baffes, Stocker, Vorisek (2018):

Baffes, John; Stocker, Marc; Vorisek, Dana (2018) *What triggered the oil price plunge of 2014-2016 and why it failed to deliver an economic impetus in eight charts*

World Bank Blogs

<https://blogs.worldbank.org/en/developmenttalk/what-triggered-oil-price-plunge-2014-2016-and-why-it-failed-deliver-economic-impetus-eight-charts>

(Letöltés dátuma: 2024.03.15)

Barton (2006):

Barton, Jack (2006) *Saudis donate aid to non-Muslims*

The Telegraph UK

<https://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/middleeast/saudi-arabia/1514026/Saudis-donate-aid-to-non-Muslims.html>

(Letöltés dátuma: 2024.03.12)

BBC (2021):

BBC (2021) *Jamal Khashoggi: All you need to know about Saudi journalist's death*

<https://www.bbc.com/news/world-europe-45812399>

(Letöltés dátuma: 2024.03.15)

Bell (2017):

Bell, Duncan (2017) *Realism in international realitions*

Britannica

<https://www.britannica.com/topic/realism-political-and-social-science>

(Letöltés dátuma: 2023.11.30)

bin Abdullah bin Fahran Al-Saud (2020):

bin Abdullah bin Fahran Al-Saud, Badr (2020) *Why culture is so important in the time of coronavirus*

The Art Newspaper

<https://www.theartnewspaper.com/2020/11/04/why-culture-is-so-important-in-the-time-of-coronavirus>

(Letöltés dátuma: 2024.03.08)

Bloom Consulting (2023):

Bloom Consulting (2023) *Nation Branding in the Gulf countries: An exciting endeavour*

Bloom Consulting Journal

<https://www.bloom-consulting.com/journal/nation-branding-in-the-gulf-countries-an-exciting-endeavour/>

(Letöltés dátuma: 2024.03.30)

Brand Finance (2024):

Brand Finance (2024) *Soft power champions: Gulf nations enhance nation brand perceptions faster than peers – Global Soft Power Index*

<https://brandfinance.com/press-releases/soft-power-champions-gulf-nations-enhance-nation-brand-perceptions-faster-than-peers-global-soft-power-index>

(Letöltés dátuma: 2024.03.10)

Bridge (2020):

Bridge, Sam (2020) *Revealed: the impact of Riyadh Season on Saudi tourism*

Arabian Business

<https://www.arabianbusiness.com/gcc/saudi-arabia/saudi-arabia-culture-society/438912-revealed-the-success-of-riyadh-season-on-saudi-tourism>

(Letöltés dátuma: 2024.03.30)

Brown (2017):

Bown, Nathan J. (2017) *The remaking of the Saudi state*

Carneige Endowment for International Peace

<https://carnegieendowment.org/2017/11/09/remaking-of-saudi-state-pub-74681>

(Letöltés dátuma: 2024.04.11)

Çevik (2019):

Çevik, Senem B. (2019) *Reassessing Turkey's soft power: The rules of attraction*

Alternatives, Vol.44, Iss.1 50-71.oldal

<https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/0304375419853751>

(Letöltés dátuma: 2024.02.27)

Chivvis, Geaghan-Breiner, Miller (2023):

Chivvis, Christopher S., Geaghan-Breiner, Beatrix; Miller, Aaron David (2023) *Saudi Arabia in the emerging world order*

Carnegie Endowment for International Peace

<https://carnegieendowment.org/2023/11/06/saudi-arabia-in-emerging-world-order-pub-90819>

(Letöltés dátuma: 2024.03.12)

Cochrane (2007):

Cochrane, Paul (2007) *Saudi Arabia's media influence*

Arab Media and Society

<https://www.arabmediasociety.com/saudi-arabias-media-influence/>

(Letöltés dátuma: 2024.03.08)

Corder (2024):

Corder, Josh (2024) *Saudi Arabia's latest tourism count – What the numbers show*
Skift

<https://skift.com/2024/02/12/saudi-arabia-crosses-100-million-travelers/>

(Letöltés dátuma: 2024.03.20)

Cultural Development Fund (2024):

Cultural Development Fund

<https://ndf.gov.sa/en/fund/cdf/>

(Letöltés dátuma: 2024.06.17)

Eilstrup-Sangiovanni (2020):

Eilstrup-Sangiovanni, M (2020) *Death of international organizations. The organizational ecology of intergovernmental organizations, 1815–2015. Rev Int Organ*

<https://doi.org/10.1007/s11558-018-9340-5>

(Letöltés dátuma: 2023.11.12)

Fast Company Middle East (2023):

Fast Company Middle East (2023) *Saudi Arabia is kicking off to be a global football power. What's their game plan?*

LinkedIn

<https://www.linkedin.com/pulse/saudi-arabia-kicking-off-global-football-power-whats-game>

(Letöltés dátuma: 2024.03.30)

Fenton-Harvey (2024):

Fenton-Harvey, Jonathan (2024) *Can Saudi Arabia's Vision 2030 still succeed?*

The New Arab

<https://www.newarab.com/analysis/can-saudi-arabias-vision-2030-still-succeed>

(Letöltés dátuma: 2024.06.19)

Gallarotti (2013):

Gallarotti, Giulio M. (2013) *Saudi Arabia's Soft Power*

Wesleyan University

https://www.researchgate.net/publication/285490128_Saudi_Arabia%27s_Soft_Power

(Letöltés dátuma: 2024.03.14)

Gérard (2022):

Gérard, Philippe (2022) Saudi Arabia: The lasting imprint of King Salman
Orient XXI

<https://orientxxi.info/magazine/saudi-arabia-the-lasting-imprint-of-king-salman,6034>
(Letöltés dátuma: 2024.03.18)

Golkar (2023):

Golkar, Saeid (2023) *The soft power of the Iranian regime*
Hoover Institution

<https://www.hoover.org/research/soft-power-iranian-regime>
(Letöltés dátuma: 2024.03.07)

Gupta (2024):

Gupta, Zahabia S.: *Vision 2030: Four scenarios for Saudi Arabia's public finances*
S&P Global

<https://www.spglobal.com/ratings/en/research/articles/240506-vision-2030-four-scenarios-for-saudi-arabia-s-public-finances-13088038>
(letöltés dátuma: 2024.06.19)

Hasan (2017):

Hasan, Mehdi (2017) The bizarre alliance between the US and Saudi Arabia is finally fraying
The New Statesman

<https://www.newstatesman.com/world/2017/11/bizarre-alliance-between-us-and-saudi-arabia-finally-fraying>
(Letöltés dátuma: 2024.03.12.)

Henderson (2022):

Henderson, Simon (2022) *Saudi Arabia adjusts its history, diminishing the role of Wahhabism*
The Washington Institute

<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/saudi-arabia-adjusts-its-history-diminishing-role-wahhabism>
(Letöltés dátuma: 2024.03.12)

Herton (2017):

Hertog, Steffen (2017) *A quest for significance – Gulf oil monarchies' international soft power strategies and their local urban dimensions*

LSE Kuwait Programme Paper Series

https://eprints.lse.ac.uk/69883/1/Hertog_42_2017.pdf
(Letöltés dátuma: 2024.03.02)

Ho (2019):

Ho, Melissa (2019) *Saudi Arabia – The changing role of women*
HKTDC Research

<https://research.hktdc.com/en/article/MzQ1OTIzMjY1>
(Letöltés dátuma: 2024.03.20)

Horváth (2023):

Horváth Ferenc (2023) *Sport, mint a soft power eszköze, avagy „kilóra” megveszi a sportvilágot Szaúd-Arábia?*

Euronews

<https://hu.euronews.com/2023/12/08/sport-mint-a-soft-power-eszkoze-avagy-kilora-megveszi-a-sportvilagot-szau-arabia>

(Letöltés dátuma: 2024.03.20)

International Business Magazine (2024):

International Business Magazine (2024): *Saudi Red Sea Authority and NEOM inks a strategic partnership*

International Business Magazine

<https://intlbm.com/2024/05/06/saudi-red-sea-authority-and-neom-inks-a-strategic-partnership/>

(Letöltés dátuma: 2024.06.17)

Ismail (2020):

Ismail, Hasan (2020) *Four reasons why Saudi Arabia's soft power eclipses all others*

LinkedIn

<https://www.linkedin.com/pulse/four-reasons-why-saudi-arabias-soft-power-eclipses-all-hasan-ismail>

(Letöltés dátuma: 2024.03.30)

Jacobs (2023):

Jacobs, Anna (2023) *Understanding Saudi Arabia's recalibrated foreign policy*

International Crisis Group

<https://www.crisisgroup.org/middle-east-north-africa/gulf-and-arabian-peninsula/saudi-arabia/understanding-saudi-arabias>

(Letöltés dátuma: 2024.06.20)

Jolly (2023):

Jolly, Jasper (2023) *Soft power: Saudi Arabia flexes muscles with launch of new Gulf airline Riyadh Air*

The Guardian

<https://www.theguardian.com/business/2023/jun/20/riyadh-air-new-saudi-airline-seeks-to-benefit-from-travel-boom>

(Letöltés dátuma: 2024.03.30)

Kimani (2024):

Kimani, Alex (2024) *Saudi Arabia's non-oil revenue hits 50% of GDP*

www.oilprice.com

<https://oilprice.com/Energy/Energy-General/Saudi-Arabias-Non-Oil-Revenue-Hits-50-Of-GDP.html>

(Letöltés dátuma: 2024.03.21)

Kiss (2014):

Kiss J. László (2014) *Közel-Kelet-tanulmányok és a nemzetközi kapcsolatok elméletei*
ELTE, Új- és Jelenkori Egyetemes Történeti Tanszék, Budapest

Keresztes (2024):

Keresztes Imre (2024) *Vonalas jövő*
HVG, 13.szám, 64-66.oldal

Lee (2019):

Lee, Rob (2019) *Saudi Arabia now open to tourism*
Swift Passport and Visa Services
<https://www.swiftpassportservices.com/blog/saudi-arabia-open-tourism/>
(Letöltés dátuma: 2024.03.18)

Li (2018):

Li, Eric (2018) *The rise and fall of soft power*
Foreign Policy
<https://foreignpolicy.com/2018/08/20/the-rise-and-fall-of-soft-power/>
(Letöltés dátuma: 2023.11.20)

McClory (2015):

McClory, Jonathan (2015) *The soft power 30 – A global ranking of soft power*
www.softpower30.com, Portland
https://web.archive.org/web/20150723161800/http://softpower30.portland-communications.com/pdfs/the_soft_power_30.pdf
(Letöltés dátuma: 2023.11.07)

Mezei (2022):

Mezei Tibor (2022) *Mi a soft power?*
Külügyi és Külgazdasági Intézet 2022/17.
https://kki.hu/wp-content/uploads/2022/10/41_2022_17_ASIA_Soft_power_vonzero_MT_1025.pdf
(Letöltés dátuma: 2023.11.07)

Ministry of Culture (2024):

Ministry of Culture
<https://www.moc.gov.sa/en/Modules/Pages/About-the-Ministry>
(Letöltés dátuma: 2024.06.17)

Ministry of Tourism Kingdom of Saudi Arabia (2024):

Ministry of Tourism Kingdom of Saudi Arabia
<https://mt.gov.sa/about/ministry-of-tourism>
(Letöltés dátuma: 2024.03.18)

Moravec (2022):

Moravec Kata (2022) *Európai Parlament: A foci-világbajnokságot soha nem kellett volna Katarban tartani*

hvg.hu, EUrológus

https://hvg.hu/eurologus/20221114_Europai_Parlament_A_labdarugovilagbajnoksagot_soha_nem_kellett_volna_Katarban_tartani

(Letöltés dátuma: 2023.03.03)

Moussali (2009):

Moussali, Ahmad (2009) *Wahhabism, Salafism and Islamism: Who is the enemy?*

American University of Beirut, Beirut

<https://web.archive.org/web/20140623113340/http://conflictsforum.org/briefings/Wahhabism-Salafism-and-Islamism.pdf>

(Letöltés dátuma: 2024.03.10)

Mufreh (2020):

Mufreh, Ouhud (2020): *Saudi Arabia establishes new tourism authority*

Asharq Al-Awsat

<https://english.aawsat.com/home/article/2174386/saudi-arabia-establishes-new-tourism-authority>

(Letöltés dátuma: 2024.06.17)

NEOM (2024):

NEOM: Made to Change

<https://www.neom.com/en-us>

(Letöltés dátuma: 2024.03.20)

Nereim (2015):

Nereim, Vivian (2015) *Saudi 2015 budget deficit is \$98 billion as revenue drops*

Bloomberg

<https://www.bloomberg.com/news/articles/2015-12-28/saudi-2015-budget-deficit-is-98-billion-as-revenue-drops>

(Letöltés dátuma: 2024.03.18)

Nye (2004):

Nye, Joseph S. Jr (2004) *Soft Power – The means to success in world politics*

Public Affairs, New York

https://www.academia.edu/28699788/Soft_Power_the_Means_to_Success_in_World_Politics_Joseph_S_Nye_Jr

(Letöltés dátuma: 2023.11.10)

Nye (2009):

Nye, Joseph S. Jr (2009) *Get smart: Combining hard and soft power*

Foreign Affairs. Vol.88, No.4, New York

<https://www.jstor.org/stable/20699631>

(Letöltés dátuma: 2023.11.10.)

Public Investment Fund (2024):

Public Investment Fund: *Our history*

<https://www.pif.gov.sa/en/who-we-are/our-history/>

(Letöltés dátuma: 2024.06.19)

Rahman (2023):

Rahman, Omar (2023) *Five Reasons Why the Abraham Accords Are Ceding Ground to Arab-Iranian De-escalation*

Rice University's Baker Institute for Public Policy

<https://www.bakerinstitute.org/research/five-reasons-why-abraham-accords-are-ceding-ground-arab-iranian-de-escalation>

(Letöltés dátuma: 2024.03.30)

Rivera (2018):

Rivera, Fernando Moncada (2018) *Saudi Arabia to open the first commercial cinemas in almost four decades*

World Finance

<https://www.worldfinance.com/markets/science-technology/saudi-arabia-to-open-first-commercial-cinemas-in-almost-four-decades>

(Letöltés dátuma: 2024.03.20)

Riyadh Season (2023):

Riyadh Season (2023)

<https://riyadhseason.com/en-US>

(Letöltés dátuma: 2024.03.30)

Rostoványi (2021):

Rostoványi Zolt (2021) *Iszlám és geopolitika – a Közel-Kelet helye a formálódó eurázsiai erőterben*

Eurázsia Szemle, I. évfolyam, 2021/1. szám

https://eurasiacenter.hu/wp-content/uploads/2022/01/rostovanyi_iszlam_es_geopolitika.pdf

(Letöltés dátuma: 2024.03.01.)

Rundell (2020):

Rundell, David (2020) *Vision or Mirage – Saudi-Arabia at the Crossroads*

Bloomsbury Publishing, London

Saudi Aid Platform (2023):

Saudi Aid Platform: Top countries receiving aid

<https://data.ksrelief.org/home/index>

(Letöltés dátuma: 2024.03.20)

Saudi Fund for Development (2024):

Saudi Fund for Development: About NDF

<https://ndf.gov.sa/en/fund/sfd/>

(Letöltés dátuma: 2024.03.10)

Scalamandre (2023):

Scalamandre, Ruy (2023) *The Gulf Cooperation Council: An Emerging Soft Power Player*
London Politica

<https://londonpolitica.com/mena/the-gulf-cooperation-council-an-emerging-soft-power-player>

(Letöltés dátuma: 2024.03.07)

Serco Institute (2022):

Serco Institute (2022) *Are Saudis for Saudization?*

<https://www.sercoinstitute.com/news/2022/are-saudis-for-saudisation>

(Letöltés dátuma: 2024.03.16)

Szörényi (2010):

Szörényi András (2010) *A társadalmi diplomácia (public diplomacy) újraértelmezése a 21. században*

Külügyi Szemle, 2010.tél, Budapest

[https://kki.hu/assets/upload/Kulugyi Szemle 2010 04 A tarsadalmi diplomecia .pdf](https://kki.hu/assets/upload/Kulugyi_Szemle_2010_04_A_tarsadalmi_diplomecia_.pdf)

(Letöltés dátuma: 2023.11.10)

Szücs (2011):

Szücs Anita (2011) *A realizmus „időtlen bölcsessége”*

Grotius E-könyvtár

<http://www.grotius.hu/doc/pub/WWFPVT/a%20realizmus%20idotlen%20bolcsessege.pdf>

(Letöltés dátuma: 2023.11.10)

Swiney (2020):

Swiney, Chrystie (2020) *The Urbanization of International Law and International Relations: The Rising Soft Power of Cities in Global Governance*

Michigan Journal of International Law, Vol.41., Iss.2.

<https://repository.law.umich.edu/mjil/vol41/iss2/2/>

(Letöltés dátuma: 2023.11.10)

Team Rasmal (2023):

Team Rasmal (2023) *Top 20 shipping companies in Saudi Arabia*

Rasmal

<https://www.rasmal.com/shipping-companies-in-saudi-arabia/>

(Letöltés dátuma: 2024.03.07)

The APGG for international freedom of religion or belief (2024):

The APGG for international freedom of religion or belief: Saudi Arabia

<https://appgffreedomofreligionorbelief.org/saudi-arabia/>

(Letöltés dátuma: 2024.03.24)

The Muslim 500 (2024):

The Muslim 500 (2024) *The Muslim 500: The World's 500 most influential Muslims*

The Royal Islamic Strategic Studies Centre, Amman

<https://themuslim500.com/wp-content/uploads/2023/10/The-Muslim-500-2024-Free.pdf>

(Letöltés dátuma: 2024.03.16)

The Ministry of Tourism (2024):

The Ministry of Tourism: The Saudi Tourism Ecosystem: Roles & Functions

<https://mt.gov.sa/about/tourism-sector-entities>

(Letöltés dátuma: 2024.06.17)

The Soft Power 30 (2023):

The Soft Power 30 (2023) *What is soft power?*

<https://softpower30.com/what-is-soft-power/>

(Letöltés dátuma: 2023.12.10)

Thompson (2023):

Thompson, Polly (2023) *How Saudi crown prince Mohammed bin Salman went from pariah to pragmatic diplomat*

Business Insider

<https://www.businessinsider.com/saudi-arabia-crown-prince-mohammed-bin-salman-mbs-2023-10>

(Letöltés dátuma: 2024.03.24)

Ulrichsen (2010):

Ulrichsen, Kristian Coates (2010) *The GCC States and the Shifting Balance of Global Power*
Center for International and Regional Studies, Georgetown University School of Foreign Service, Qatar

https://www.files.ethz.ch/isn/124456/No_6_KristianCoatesUlrichsenOccasionalPaper.pdf

(Letöltés dátuma: 2024.03.01.)

United Nations Saudi Arabia:

United Nations Saudi Arabia: The UN in Saudi Arabia

<https://saudiarabia.un.org/en/about/about-the-un>

(Letöltés dátuma: 2024.03.07)

U.S. Energy Information Administration:

U.S. Energy Information Administration: Crude Oil Prices

<https://www.eia.gov/>

(Letöltés dátuma: 2024. 03.16)

Vision 2030 Kingdom of Saudi Arabia:

Vision 2030 Kingdom of Saudi Arabia

<https://www.vision2030.gov.sa/en/>

(Letöltés dátuma: 2024.03.17)

Watts (2017):

Watts, Mark (2017) *100 years of Middle East oil and gas exploration*

Middle Est Business Intelligence

<https://www.meed.com/100-years-of-middle-east-oil-and-gas-exploration/>

Letöltés dátuma: 2024.03.01)

Winarni (2018):

Winarni, Leni (2018) *Saudi Vision 2030 and the Challenge of Competitive Identity Transformation in Saudi Arabia*

Universitas Sebalas Maret, Surakarta

<file:///C:/Users/imola/Downloads/14579-56158-2-PB-3.pdf>

(Letöltés dátuma: 2024.04.05)

Worldometer:

Worldometer: *Oil production by country*

<https://www.worldometers.info/oil/oil-production-by-country/>

(Letöltés dátuma: 2024.03.07.)

World Trade Organization:

World Trade Organization: *Kingdom of Saudi Arabia and the WTO*

https://www.wto.org/english/thewto_e/countries_e/saudi_arabia_e.htm

(Letöltés dátuma: 2024.03.07)

Wu (2018):

Wu, Irene S. (2018) *Measuring Soft Power with Conventional and Unconventional Data*

National Academies

https://sites.nationalacademies.org/cs/groups/dbassesite/documents/webpage/dbasse_179613.pdf

(Letöltés dátuma: 2023.11.20)

Zimmerman (2022):

Zimmerman, Katherine (2022) *Saudi Arabia's war in Yemen*

AEIdeas

<https://www.aei.org/foreign-and-defense-policy/saudi-arabias-war-in-yemen/>

(Letöltés dátuma: 2024.03.15)